

تیین اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان و مریبان مسلمان با تأکید بر دلالت‌های تربیتی آن

نویسندگان: دکتر مهدی سبحانی نژاد^۱، دکتر محسن فرمینی
فراهانی^۲، سید محمدرضا حسینی^۳ و کاظم منافی شرف‌آباد^۴

۱. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد
۲. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد
۳. کارشناس ارشد فلسفه آموزش و پرورش و آموزگار شهرستان زاهدان
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی

*E-mail: smrh60@gmail.com

چکیده

در پژوهش حاضر، اخلاق جنسی در سه محور؛ عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان مسلمان (ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی و علامه طباطبایی)، عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر مریبان مسلمان و تعاریف مرتبط با غریزه جنسی مورد بررسی قرار گرفته است. روش انجام پژوهش، تحلیل اسنادی بوده و به منظور گردآوری داده‌های لازم جهت پاسخ‌گویی به سؤال‌های پژوهش، کلیه اسناد و مدارک موجود و مرتبط با موضوع تییین اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان مسلمان (ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی و علامه طباطبایی) و مریبان مسلمان (امام محمد غزالی و شهید مطهری) با تأکید بر دلالت‌های تربیتی آن، با استفاده از فرم گردآوری داده‌ها جمع‌آوری و به شیوه کیفی، تجزیه و تحلیل شده است. عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان مسلمان (ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی و علامه طباطبایی) در سه بخش؛ الف) حکمت‌های غریزه جنسی، ب) روش‌ها و پیشنهادات در خصوص غریزه جنسی و ج) مولفه‌هایی از غریزه جنسی تحلیل شدند هم‌چنین وجوه اخلاق جنسی از منظر مریبان مسلمان (امام محمد غزالی و شهید مطهری) نیز در سه بخش؛ الف) حکمت‌های غریزه جنسی، ب) روش‌ها و پیشنهادات در خصوص غریزه جنسی و ج) مولفه‌هایی از غریزه جنسی تحلیل شده‌اند و دلالت‌های تربیتی مأخوذ از تییین اخلاق جنسی در سؤال‌های اول و دوم پژوهش نیز جهت کاربرد در تعلیم و تربیت شامل؛ روش‌هایی چون: پیشگیری از انحرافات جنسی، کنترل غریزه جنسی، اهداف تربیت جنسی، محتوای تربیت جنسی، تربیت عاطفی، تربیت اجتماعی و غیره می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: اخلاق جنسی، تربیت جنسی، فیلسوفان مسلمان، مریبان مسلمان، دلالت‌های تربیتی

دانشور

رفتار

تربیت و اجتماع

• دریافت مقاله: ۸۸/۱۲/۱۷

• پذیرش مقاله: ۹۱/۳/۳۱

Scientific-Research Journal
Of Shahed University
Seventeenth Year
No.42
Aug-sep. 2010
Education & Society

دوماهنامه علمی-پژوهشی

دانشگاه شاهد

سال هفدهم - شماره ۴۲

شهریور ۱۳۸۹

مقدمه

خلق به معنی صفت پایدار و راسخ یا ملکه است و اخلاق مجموعه این گونه صفات است [۱]. معنای اصطلاحی اخلاق را نیز تمامی صفات نفسانی که منشاء کارهای پسندیده یا ناپسند می باشد، دانسته اند. چه آن صفات به صورت پایدار و راسخ و چه ناپایدار و زودگذر باشد. طبق این اصطلاح به طور مثال اگر شخص شهوت رانی بر خلاف طبیعت خود، احياناً عفت ورزد در آن مورد دارای خلق عفت به حساب می آید و چنان که کار وی را کار اخلاقی مثبت و پسندیده تلقی می کنند هرچند از آن جهت که این صفت در او پایدار نیست، طبق معنی لغوی عفت از اخلاق و اخلاقیات او شمرده نمی شود [۲]. در این میان اخلاق جنسی یکی از بخش ها و زیرمجموعه های مهم اخلاق به شمار می آید چنانچه ویل دورانت معتقد است: سامان بخشیدن به روابط جنسی همیشه مهم ترین وظیفه اخلاق به شمار می رفته زیرا غریزه جنسی نه تنها در حین ازدواج بلکه قبل و بعد از آن نیز مشکلاتی را فراهم می آورد و در نتیجه شدت و حدت همین غریزه و نافرمان بودن آن نسبت به قانون و انحرافات که از جاده طبیعی پیدا می کند، بی نظمی و اغتشاش در سازمان های اجتماعی تولید می کند [۳]. بکر و بکر (Becker & Becker) (۲۰۰۱) [۴] بیان می دارند؛ اگر پیامدهای احتمالی و طبیعت پر از ریسک و روانشناسی مسائل جنسی حاکی از آن است که اخلاق جنسی مهم و محدودیت آور است، همچنین حاکی از آن است که اصول اخلاقی خاصی در این زمینه ممکن است به طور مجزا بکار رود. اصول اخلاقی خاص زمانی معنا می یابد که مسائل جنسی نقش منحصر به فردی را در زندگی انسان ایفا کنند. رابطه جنسی به هر جهت تنها راه طبیعی تولید مثل انسان ها است. اگر اهمیت غریزه جنسی به این خاطر است که یک زوج در کار آفرینش بی وقفه الهی مشارکت می کند، پس مسأله جنسی با اهمیت و مهم است و باید توسط قوانین محدود کننده ای، کنترل شود. رث (Roth) (۱۹۹۵) معتقد است؛

تمایلات جنسی ممکن است هر هدفی را دنبال کنند. با این همه حتی اگر می توانستیم بین رابطه جنسی و تولید مثل فرسنگ ها فاصله بیندازیم، باز هم نمی توانستیم بین رابطه جنسی و اخلاق فاصله بیندازیم [۵] و مراد از «اخلاق جنسی» مجموعه داوری های اخلاقی و خوبی و بدی هایی است که درباره غریزه جنسی وجود دارد بنابراین هدف اخلاق جنسی، ساماندهی مطلوب به غریزه جنسی است که از قوی ترین غرایز و قوای درونی انسان است. موضوع اخلاق جنسی، غریزه جنسی و اسباب و آثار مستقیم نفسانی، اندیشه ای و رفتاری آن است [۶]. همچنین می توان به بخشی از اخلاق نظری که موضوع آن گرایشات جنسی و روابط نزدیک (جنسی) بین افراد است و شامل مواردی چون زنا، رضایت به انجام عمل جنسی، میل جنسی، صداقت جنسی، ازدواج، خلوت و مسئولیت جنسی می شود را اخلاق جنسی نامید [۷] در نتیجه مسائلی مانند حکمت وجود غریزه جنسی و مسائل جزئی تری که تحت این محورها جای می گیرند از قبیل: حیاء، عفت، پوشش خاص زنان، ایجاد حریم های جنسی، منع ازدواج با محارم، ممنوعیت انتشار تصاویر خلاف عفت و مشاهده آن، ستایش ازدواج و نکوهش تجرد و غیره در حوزه مطالعه مذکور قرار می گیرد [۶].

تاریخ بشر و شواهد نشان می دهد که آدمی تاکنون در بهره جویی از غریزه جنسی از هیچ رفتاری دریغ نکرده که بسیاری از این رفتارها به اعتقاد برخی از افراد در اوج پستی و به پندار برخی دیگر هیچ زشتی و قباحتی نداشته است بر این اساس باید اذعان داشت: برای تشخیص طبیعی یا غیرطبیعی بودن تمایلات در رفتارهای جنسی انسان، معیارهایی وجود دارد که در غیر این صورت حتی نمی توان رابطه جنسی انسان با حیوانات و یا مردگان را رفتاری غیرطبیعی یا ناروا دانست. این شاخص و معیار «اخلاق جنسی» است که نقش آن متمایز کردن هنجارهای حاکم بر رفتارهای بشری است که ابعاد فعالیت صحیح غریزه جنسی را بیان می کند یعنی اینکه کدام رفتار جنسی صحیح و کدام ناروا است [۸]. در طول تاریخ دیدگاه های مختلفی در مورد اهمیت و توجه به

جامعه و در بازگشت به زندگی ساده و زاهدانه یافته می‌شود» [۱۰]. رهبانیت و تجرد طلبی از آموزه‌های مشهور دین مسیح است؛ اگرچه از نظر ما این تعالیم در نتیجه تحریفات افرادی همچون «پولس» در دین حضرت مسیح (ع) وارد شده است [۶].

۲- افراط یا گسترده آزادی جنسی: نگرش افراط در واقع نقطه مقابل موضع قبلی یعنی سرکوب و تعطیلی گزینه جنسی است. شکل مدون این جهت‌گیری را در اندیشه‌های برخی نویسندگان مغرب زمین هم چون: فروید، راسل، مارکس و انگلس می‌توان یافت و هم اکنون این طرز فکر در قالب ایدئولوژی لیبرالیسم که حاکم بر تمامی شئون زندگی مغرب زمین است بر همه امور جنسی آنان استیلا پیدا کرده است که در این بخش برخی از برجسته‌ترین اصول و ویژگی‌های این رویکرد جنسی به اختصار اشاره می‌شود.

* نسبت اخلاق جنسی: با توجه به اینکه اخلاق جنسی جزئی از اخلاق به مفهوم عام است و اخلاق نیز در این جوامع به صورت نسبی است اخلاق جنسی نیز به تبع آن دارای نسبت است و اصول ثابتی بر آن حاکم نیست بلکه در هر زمان و مکانی بوسیله عرف و قانون تعیین می‌گردد و نسبت اخلاق جنسی، یعنی اخلاق در امور جنسی جزء امور نسبی است، بدین معنی که به طور کلی هیچ فعل جنسی خوب نیست و به طور مطلق هم بد نیست [مطهری به نقل از ۱۱].

* آزادی جنسی جهت جلوگیری از بوجود آمدن آشفتگی و عقده‌های جنسی: این نظریه که بنیان‌گذار و پایه‌گذار آن فروید است در غرب باعث تغییرات عظیمی در نگرش به میل جنسی و دستاویز محکمی برای سوء استفاده بوالهوسان است. در مکتب فروید، باید جلوی تمام تحریم‌های جنسی گرفته شده و آزادی جنسی در مدارس و اجتماع مطرح باشد و معتقدند که منع‌ها باعث عقده‌سازی در جوامع می‌شود، و همین عقده‌ها باعث نابسامانی و جرم خواهد شد [۱۲].

* آزادی جنسی بی حد و حصر: آزادی هر کسی به ویژه در امور جنسی تا آنجا که مخل در آزادی دیگران

غریزه و اخلاق جنسی وجود داشته است و هر کدام بر اصول و مبانی خاص خود مبتنی بوده اند، در اینجا به سه دیدگاه بارز اشاره خواهد شد:

۱- تفریط یا رهبانیت و سرکوب جنسی: این نگرش را می‌توان در آیین‌های هندی، چینی، ایران باستان، یونانی و در ادیان یهود و مسیحیت به وضوح مشاهده کرد. از میان آیین‌های هندی عنصر مشترک بین آنها، توصیه به ریاضت و ترک دنیا است و در دین هندو به ویژه در تعالیم اولیه آن یعنی هندوی برهمنی، آمده است: برهمنان برای شناخت اصل و حقیقت عالم یا «آتمان» (Atman) دارایی، خانواده، زن و فرزند را ترک می‌گویند و مانند گدایان زندگی فقیرانه و آوارگی اختیار کرده و به این سوی و آن سوی رهسپار می‌شوند [۹].

در آیین جین ریاضت و تمرین‌های سخت تنها راه رسیدن به آمال مطلوب معرفی می‌شود و این امر در مینافی در پنج بند از هر فردی که می‌خواهد پیرو این دین باشد، در ابتدای ورود گرفته می‌شود. در یکی از بندهای این پیمان آمده است: «من لذات و شهوات جنسی را بر خودم حرام می‌دانم و این کردار را برای دیگران نیز رضا نخواهم داد [۹]. در آیین بودا چون زندگی سراسر درد و رنج است و منشاء همه این رنج‌ها لذت و شهوات نفسانی معرفی می‌شود، در جهت خلاصی از آن سفارش می‌شود که باید از هرگونه لذت دوری جست [۱۰]. از نگاه لائوتسه بنیانگذار آیین «تائو» که از آیین‌های بزرگ چین است «کسی می‌تواند به تائو (حقیقت نهایی) پی ببرد و به آسمان برسد که از تعلقات زمینی رسته باشد. آنکه گرفتار شهوات است، فقط شکل ظاهر تائو را دیده و به حقیقت آن پی نبرده است» در مکتب «کلی» از مکاتب یونان باستان که برخی شاگردان سقراط آن را پدید آورده‌اند و از مکاتب طرفدار عزلت و ریاضت است، گفته می‌شود: «تمام ثمرات تمدن، از قبیل حکومت، ثروت شخصی، ازدواج، دین و همه لذات جنسی، مصنوعی و بی‌ارزش است و اگر رستگاری و نجاتی هست همانا در ترک

نباشد، باید محفوظ بماند. بر مبنای این نظر اولسین موضوعی که مورد توجه قرار می‌گیرد، کامیابی آزادانه زنان و مردان از معاشرت‌های لذت بخش جنسی است و به عبارت دیگر آزادی عشق است، زیرا آزادی جنسی یک فرد به حقوق دیگران ضربه نمی‌زند. بر این اساس زن و مرد نه تنها قبل از ازدواج باید از معاشرت‌های لذت بخش جنسی بهره مند باشند، بلکه ازدواج نیز نباید مانعی در این راه به شمار آید [۱۳].

* اصالت لذت‌گرایی جنسی: بر پایه برخی از مکاتب فلسفی مادی‌گرا در غرب که اعتقاد زندگی بر اساس اصالت لذت دارند و این اعتقادات به فرهنگ عمومی در جوامع غربی تبدیل شده است، در رفتار و کردار افراد لذت و بویژه در امور جنسی از اصالت برخوردار است و بر این اساس لذات جسمی و جنسی واقعیت و حقیقت زندگی را تشکیل می‌دهد. این طرز تلقی از اندیشه‌های جرمی‌بنام که سلسله جنبان نظریه منفعت‌طلبی و لذت‌جویی در دوره مدرنیسم است، می‌باشد. به نظر وی معیار خوبی و بدی اعمال انسانی، لذت و درد است [۱۴]. هر عملی که لذت آور باشد از لحاظ اخلاقی خیر است و هر عملی که الم آور باشد از نظر اخلاقی شر است.

* آزادی جنسی برای کاهش رغبت و ولع نسبت به آن: به عقیده راسل رغبت بشر به یک چیز، در اثر اقناع و اشباع کاهش می‌یابد و در اثر امساک و منع افزایش می‌یابد. برای اینکه بشر را از توجه دائم به مسائل جنسی و عوارض ناشی از آن منصرف شود، یگانه راه صحیح از بین بردن همه قیود، دادن آزادی است [۱۲].

۳- اسلام مکتب تعدیل: اصولاً بر اساس بینش اسلام و مبنای قرآن کریم هر چیزی که از قلم قضاء الهی گذشته و در جهان خلقت به وجود آمده با اندازه‌گیری صحیح و حساب منظم ایجاد شده است. «وکل شیء عنده بمقدار» (رعد، آیه ۸) و مقدار هر چیز از علم ازلی خدا معین است. به همین مبنا در تمامی تمایلات و غرایزی که به قضای حکیمانه الهی در باطن آدمی نهاده شده است، نیز می‌توان این اعتدال و اندازه‌گیری

صحیح و حساب شده را جویا گردید، به همین جهت شریعت اسلام، لزوم مراعات و اجتناب از افراط و تفریط را نه تنها در غرایز و سوانق آدمی، بلکه درباره جمیع شئون حیات دنیوی توصیه می‌کند و فطرت را به عنوان شاخص اصلی و پایه و اساس تعالیم خود معرفی کرده و پیروان خود را به عنوان «ملت نمونه» و «امت وسط» می‌ستاید [۱۵].

برخی از پژوهش‌ها و مطالعات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش را می‌توان این چنین برشمرد: قاسمی (۱۳۶۹) در پایان نامه خود با عنوان «اخلاق جنسی از دیدگاه اسلام» با توجه به آیات و روایات موجود شماتتی کلی از موضوع اخلاق جنسی از دیدگاه سایر مکاتب ارائه و به عواملی که موجب پیدایش تفکرات مکاتب مختلف و طرز تلقی آن‌ها نسبت به امور جنسی بوده اشاره کرده است. وی سپس به بررسی دیدگاه اسلام درباره اخلاق جنسی پرداخته و پس از آن با عنایت به آیات و روایات به استخراج شیوه‌های کنترل و تعدیل‌گریزه جنسی پرداخته است [۱۰].

رضا زاده (۱۳۶۹) با استناد به برخی از آیات و روایات در پایان نامه خود تحت عنوان «نظام تربیت جنسی کودک در اسلام» معتقد است؛ اگر کودکان از زمان خردسالی بر فطرت دین خود تربیت شوند مسلماً زندگی آنها در آینده بر پایه دین‌داری و گرایش به دین استوار می‌گردد. به بیان دیگر زمینه و زیربنای رسیدن به چنین نظامی تقویت پایه‌های ایمانی در فرد است. وی همچنین معتقد است؛ «نظام جنسی» که اسلام آن را مطرح می‌کند، نظام احسن بوده چرا که مردم را به ازدواج و تشکیل خانواده تشویق می‌کند و از طرف دیگر با مفاسد و انحرافات مبارزه می‌نماید [۱۶].

محمدی (۱۳۸۵) در پایان نامه خود با عنوان «بررسی و تبیین مبانی، اصول و روش‌های تربیت جنسی با تأکید بر دیدگاه اسلام» به این نتیجه رسید که با دقت در آیات، روایات و احادیث می‌توان دیدگاه مشخصی را در زمینه تربیت جنسی از منابع دینی استخراج و پردازش نمود. دین اسلام بر اساس ویژگی‌های اساسی انسان، مبانی

ندارند، جامعه‌ای دارای این قدرت باشد». او نتیجه‌گیری می‌کند که: «تاریخ نشان می‌دهد که در گذشته، هر گروهی که به قدرت رسیده‌اند، به علت این قدرت بوده است و در طول زمان به قدرت رسیدن، قواعد روابط جنسی در میان آنها کاملاً مشخص بوده است. این گروه، تا زمانی دارای این قدرت بوده و بر جامعه مسلط بوده است که قواعد روابط جنسی آنها چه پیش از ازدواج و چه پس از ازدواج، بر خویشن‌داری و عدم بی‌بندوباری استوار بوده است. وی بیان می‌دارد که من هیچ استثنایی برای این قاعده پیدا نکرده‌ام». خلاصه‌ی کلام آن‌وین این است که ملت‌ها هنگامی به قدرت و استیلا می‌رسند که رفتارهای جنسی خود را پیش و پس از ازدواج، تحت کنترل درآورند و آنها تا هنگامی قدرتمند باقی می‌مانند که روابط و پیوندهای اجتماعی و خانوادگی در آنها قوی باقی بماند و هنگامی که این حد و حدودها از میان می‌رود، شمارش معکوس برای مرگ آن جامعه آغاز شده است و همان‌گونه که آن‌وین می‌گوید «این قاعده هیچ استثنایی ندارد» [۱۸].

ریزوی سید (Rizvy Sayid) (۱۳۸۵) در مقایسه بین سن آموزش جنسی و همچنین محتوای آن در اسلام و جهان غرب به این مطلب اشاره کرده که در غرب، تاکید آموزش جنسی بر مسایلی همچون آشنایی با نحوه جلوگیری از بارداری ناخواسته و بیماری‌های مقاربتی است و در مورد آماده ساختن بچه‌ها جهت حفظ عفت و تقوا، و خودداری از گناه تلاشی صورت نمی‌گیرد. در حالی که در اسلام، تربیت جنسی از سنین کودکی شروع می‌شود و هدف از آن، کمک به کودکان، نوجوانان و جوانان است در فهمیدن این که آن‌ها مسئول و جوابگوی نحوه صحیح استفاده از اندام‌ها و غریزه جنسی شان می‌باشند. و این که چگونه با بحران جنسی شان برخورد کنند. آموزش جنسی کودکان و نوجوانان، یک مساله حیاتی می‌باشد. امروزه در مدارس و رسانه‌های گروهی، آموزشی که به کودکان مسلمان داده می‌شود از قبیل انواع روش‌های برقراری ارتباط جنسی، نحوه ارضای جنس مخالف، کنترل تولید مثل و سقط جنین بار

مشخصی در زمینه مسایل جنسی انسان مطرح نموده است که می‌توان براساس این مبانی، اصول تربیت جنسی (که همان دستورالعمل‌های کلی در این زمینه هستند) وهم چنین روش‌هایی برای تربیت جنسی انسان‌ها تدوین نمود [۹].

ثابت (۱۳۸۱) با هدف بررسی منابع به منظور دستیابی به اصول و روش‌های که در تربیت جنسی کودک و نوجوان و جوان مؤثر است پایان‌نامه خود را با عنوان «تربیت جنسی در اسلام» تدوین کرده وی در بررسی عوامل تاثیرگذار بر رفتار جنسی انسان به این نتیجه رسیده که خانواده، مدرسه و هم‌سن و سالان مهمترین عوامل تاثیرگذار بر رفتار جنسی انسان قلمداد می‌شوند. اصول و روش‌های مختلفی در تربیت جنسی وجود دارد که در تربیت جنسی انسان، نقش بسزایی دارند. توجه به این اصول و روش‌ها باعث می‌شود تا به سطح مطلوبی از تربیت جنسی که بخشی از تربیت به معنای اعم است، رسید [۱۷].

جی. وی آن‌وین (G.V. Anvin) (۱۹۳۶) مردم‌شناس انگلیسی به بررسی تاریخ ۵ هزار ساله، ۸۶ جامعه‌ی مختلف پرداخت. نتایج تحقیقات وی پس از مرگش در سال ۱۹۳۶ منتشر شد. عنوان اثر منتشر شده او «بنیادهای اقتصادی و جنسی جامعه‌ی جدید» می‌باشد. وی فرهنگ‌ها و امپراطوری‌ها را بر مبنای رفتارهای جنسی آنها مورد بررسی قرار داد. او خصوصاً به بررسی اخلاق و روابط جنسی پیش از ازدواج و پس از ازدواج جوامع علاقه داشت. او میان این رفتارها و آن چه که «قدرت توسعه‌ی ملت» می‌نامید، رابطه‌ای معنادار کشف کرد. قدرت توسعه‌ی ملت، به تعریف آن‌وین، توانایی مولد باقی ماندن و حفظ موقعیت رهبری و اثرگذاری بر دیگر ملت‌هاست. آن‌وین بیان می‌دارد که: «قدرت توسعه‌ی مذکور از سوی جوامعی که الگویی از چند همسری و یا تک همسری تغییر یافته را به ارث برده‌اند، رخ نداده است. در تاریخ بشری هیچ موردی را نمی‌توان نشان داد که در حالی که نسل جدید بر خویشن‌داری پیش از ازدواج و پس از آن تأکید

عصر خود به عنوان یک مصلح اجتماعی مطرح بوه اند و تاثیر روشنی در هدایت فکری اجتماع خود داشته اند.

در این راستا جهت تبیین اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان و مریبان مسلمان با تأکید بر دلالت های تربیتی، سؤال های پژوهشی ذیل طرح و مورد بررسی واقع شده است:

- ۱- عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان مسلمان، چه می باشند؟
- ۲- عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر مریبان مسلمان، چه می باشند؟
- ۳- عمده ترین دلالت های تربیتی مأخوذ از تبیین اخلاق جنسی در سؤال های یک و دو پژوهش، جهت کاربرد در تعلیم و تربیت، چه می باشند؟

روش

روش پژوهش حاضر از نوع تحلیل اسنادی می باشد. در پژوهش اسنادی سعی می شود، اسناد و مدارک موجود و مرتبط با موضوع پژوهش به منظور پاسخ گویی به سؤال های پژوهش مورد بررسی قرار گیرد [۱۹]. از این رو اسناد و مدارک موجود در ارتباط با « تبیین اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان و مریبان مسلمان با تأکید بر دلالت های تربیتی آن » بررسی و تحلیل شده، سپس دلالت های تربیتی مستخرج از آن به منظور تدوین اهداف تربیتی بیان خواهد شد. مراحل انجام تحقیق به این قرار است:

- ۱- جمع آوری منابع و مراجع مربوط به موضوع.
- ۲- مطالعه منابع و فیش برداری از آنها در راستای مفاهیم کلیدی پژوهش.
- ۳- طبقه بندی و تحلیل داده های به دست آمده، برای دستیابی به پاسخ سؤال های مورد بررسی.

جامعه پژوهش

با توجه به روش پژوهش، جامعه پژوهش شامل؛ اسناد، مدارک و منابع مرتبط با موضوع مورد بررسی «تبیین اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان و مریبان مسلمان با تأکید بر دلالت های تربیتی آن» است. اسناد و مدارک

معنوی ندارد. از طرفی مساله کم‌رویی باعث شده است پدران و مادران نتوانند اطلاعات مذهبی را در این باره به کودکان خود بدهند [ریزوی سید به نقل از ۹].

با عنایت به مباحث فوق مسئله اساسی پژوهش حاضر، مشخص می شود که با وجود فعالیت هایی که در این زمینه صورت گرفته، کارهای انجام شده در اخلاق جنسی بسیار کم و ناچیز است که فقط تاکنون یک مورد پایان نامه در زمینه اخلاق جنسی در اسلام انجام شده است و از سوی دیگر فعالیت های دیگری که در بالا ذکر شد همگی به بررسی غریزه جنسی و راه کارهای کنترل آن از منظر قرآن و روایات پرداخته شده و کسی تاکنون به طور مستقیم به گردآوری، توصیف و تبیین اخلاق جنسی و مبانی آن و نوع نگاه دانشمندان بزرگ مسلمان به غریزه جنسی و راه های کنترل و برخورد صحیح از منظر آنان نپرداخته است لذا تحقیق حاضر بر آن است؛ با توجه به مبانی انسان شناسی، اخلاق و مباحثی که این بزرگان به طور مستقیم در آن به امور جنسی پرداخته اند و دیگر آثار آنها که به نوعی می توان دلالت های تربیتی و اخلاق جنسی استنتاج و استنباط کرد به تبیین و توصیف اخلاق جنسی از منظر فلاسفه مسلمانی چون؛ ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و مریبان مسلمانی چون؛ غزالی، شهید مطهری، راه های برخورد با این غریزه از نظر این اندیشمندان بپردازد. لازم به ذکر است که دلیل انتخاب ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی به عنوان فیلسوف از این جهت است که اول این بزرگان به دلیل اینکه در فلسفه صاحب نظر هستند فیلسوف به شمار می آیند و دلیل دوم انتخاب این بزرگان از بین دیگر فلاسفه مسلمان تأکیدات و اشارات فراوانی بود که ایشان در باب امور جنسی مباحثی در آثار خود داشته اند و هم چنین دلیل انتخاب غزالی و شهید مطهری به عنوان مربی به این علت است که ایشان دارای تالیفاتی در زمینه اخلاق و تربیت هستند و به تربیت شاگرد نیز پرداخته اند و مهمتر از همه در

مسلمان (ابن سینا، خواجه نصیر الدین طوسی و علامه طباطبایی) چه می باشند؟». عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان فوق الذکر را می توان در سه بخش تقسیم کرد و به آن پرداخت:

۱- ابن سینا؛ الف) حکمت های امور جنسی؛ علت ممنوعیت هر نوع روابط جنسی غیر از راه ازدواج: «رفع نیازهای جنسی در پرتو ازدواج مورد توجه است و راه های دیگری (چون زنا و لواط) باید ممنوع و مطرود گردد زیرا اهمیت و ضرورت نکاح را در مدینه از میان می برد» [ابن سینا، به نقل از ۲۰]، هدف ازدواج: «... به ازدواجی اقدام شود که وسیله تناسل گردد، زیرا چنین ازدواج سبب بقاء نوع است و بقاء نوع دلیل وجود خداست» [ابن سینا، به نقل از ۲۱]. ازدواج و آرامش نفس: «انسان به ثبات و آرامش نمی رسد مگر به برگزیدن همسر... و این آرامش سبب تشکیل خانواده است» [ابن سینا، به نقل از ۲۲]. حکمت طلاق: «شیخ درباره طلاق می گوید: واجب است برای جدائی هم راهی باشد... زیرا بعضی از طبایع با بعضی دیگر ناسازگار می باشد و برای تولید الفت و سازگاری شان هر چه کوشش و سعی مبذول گردد جز شر و زیان چیزی نمی افزاید وقتی که میان مرد و زن چنین ناسازگاری وجود داشته باشد جز طلاق چاره دیگر نیست» [ابن سینا، به نقل از ۲۱]. حکمت وحدت زوج و تعدد زوجات: «اشتراک در زن منفور و مبعوض انسان است و سبب ننگ بزرگ می گردد ولی اشتراک در مرد (یک مرد شوهر چند زن باشد) ننگین نیست» [ابن سینا، به نقل از ۲۱]. انگیزه های تشکیل خانواده: «ابن سینا انگیزه های مختلفی را برای تشکیل خانواده مطرح می کند: مثلا انگیزه اقتصادی، انگیزه اجتماعی، انگیزه جهت آرامش. رفع نیازهای جنسی» [ابن سینا، به نقل از ۲۰].

مذکور شامل طیف وسیعی بوده که از آن جمله می توان به کلیه پژوهش ها، گزارش ها، تحقیقات، مقالات انتشار یافته در رابطه با اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان و مربیان مسلمان، به صورت مکتوب و منابع موجود در شبکه جهانی اینترنت، کتب، سخنرانی ها، مجلات و فصلنامه های معتبر اشاره نمود.

نمونه تحقیق

از آنجا که در پژوهش حاضر منابع و مراجع موجود فیش برداری و در راستای سؤال های پژوهش مورد استفاده قرار خواهد گرفت، نمونه گیری انجام نشده و کلیه منابع و مراجع در دسترس مذکور مورد بررسی و تحلیل واقع خواهد شد.

ابزار

به معنای خاص پژوهش های میدانی، ابزاری در پژوهش استفاده نخواهد شد ولی در این ارتباط از فرم های فیش برداری به منظور گردآوری نتایج مطالعات مرتبط، استفاده خواهد شد.

شیوهی تحلیل داده ها

از آنجا که داده های به دست آمده از نوع کیفی است بنابراین با روش کیفی نیز تحلیل و جمع بندی خواهد شد.

یافته های پژوهش

در اینجا نتایج بررسی سؤال های پژوهش ارائه خواهد شد:

۱- بررسی سؤال اول پژوهش

اولین سؤال پژوهش عبارت بود از اینکه؛ «عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر فیلسوفان

جدول ۱. حکمت های غریزه جنسی (ابن سینا)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	ممنوعیت روابط جنسی خارج از ازدواج	از بین رفتن اهمیت و ضرورت ازدواج
۲	ازدواج	وسیله تناسل و بقاءنسل که دلالت بر وجود خداست
۳	تشکیل خانواده	ثبات و آرامش روحی
۴	فلسفه طلاق	بوجود آمدن اختلال و زیان به علت ناسازگاری زوجین به هر دلیل
۵	مرد به عنوان صاحب حق طلاق	غلبه احساسات و عواطف بر عقل زن
۶	انگیزه های تشکیل خانواده	اجتماعی، اقتصادی نفسانی
۷	وحدت زوج و تعدد زوجات	اشتراک در زن منفور و زشت، اشتراک در مرد پسندیده

شروع به اصلاح نفس خود است و باید اموری که او را وسوسه می کند بشناسد پس چطور ممکن است که او چیزی را که نمی شناسد اصلاح کند. صفات زن: « زنان عاقل، متدین، سرزنده، باهوش، بچه آور، کم حرف، حرف شنو، رازدار و با تدبیر و کاردان، خوش خلق و اهل رفق و مدارا بهترین زنان هستند» [ابن سینا، به نقل از ۲۲]

ب) روش ها و پیشنهادات چگونگی مواجهه با غریزه جنسی؛ نقش عقل در کنترل شهوت: « عقلی که خدا به انسان بخشیده ... و با آن عقل بین فضائل و رذائل تفاوت گذارد تا به سمت خیرات رو نماید و از بدی ها و شهوات دور شود». لزوم شناخت شهوات: « شناخت همه امور پنهان نفسانی، قبل از اینکه انسان

جدول ۲. غریزه جنسی، مسائل، روش ها و پیشنهادات (ابن سینا)

ردیف	عنوان	روش ها و پیشنهادات
۱	نقش عقل در کنترل شهوت	قضاوت بین فضائل و رذائل و انتخاب بهترین توسط عقل
۲	لزوم شناخت شهوات	جهت اصلاح و مواجهه با غریزه جنسی شناخت آن لازم است
۳	روش تربیت نفس	ریاضت، مراقبه دائم و نیز تشویق و تنبیه
۴	حقوق زنان در صیانت از آنها	محفوظ داشتن زن از فریب خوردن به دلیل غلبه احساسات بر عقل زن
۵	لزوم استحکام خانواده	هر عامل بی اهمیتی بهانه طلاق نشود و استحکام بوسیله طول معاشرت و آمیزش جنسی و عادت و محبت است
۶	سن مناسب برای ازدواج	هنگامی که فرد شاغل شده و قادر به امرار معاش باشد
۷	اصول حاکم بر ازدواج	تشویق به ازدواج، علنی بودن ازدواج، ثبات ازدواج
۸	ملاک های انتخاب همسر(زن)	عاقل، متدین، سرزنده، باهوش، بچه آور، کم حرف، حرف شنو، رازدار و با تدبیر و کاردان، خوش خلق و اهل رفق و مدارا

جدول ۳. مؤلفه های مرتبط با غریزه جنسی (ابن سینا)

ردیف	عنوان	تعریف
۱	عفت	عامل بازدارنده از شهوات
۲	حیاء	زیر مجموعه عفت و بازدارنده نفس از قبایح

ج) تعریف عفت: «عفت آن است که شر شهوات را از ما باز می دارد و افراط های محسوس را در این سه زمینه یعنی خوردن، آشامیدن و رابطه جنسی به تعادل می رساند البته با مخالفت و سرپیچی از خواسته های نفس و شهوات» [ابن سینا، به نقل از ۲۲].

ب) روش ها و پیشنهادات؛ تأثیر شنیدنی ها در تحریک جنسی: «و در احادیث آمده است که زنان را از آموختن سورت یوسف منع باید کرد که استماع امثال آن قصه موجب انحراف ایشان باشد از قانون عفت». علت قوت میل جنسی و روش تضعیف آن: «و قوه شهوی که میل او به حصول لذت شهوت بود و این قوا از ادراک مرادات خویش مدد می یابند و کامل تر می شوند، و نفس از غلبه امثال این معانی و حصول مدرکات جسمانی ضعیف تر و ناقص تر می شود»، علاج افراط و هرزگی در شهوت: «و تباه ترین انواع افراط در عشق بود ... و علاج آن صرف فکر بود از محبوب چنانکه طاقت دارد و به اشتغال به علوم دقیق که به وسیله تفکر حاصل می شود، و مجالست ندمای فاضل که گفتار آنان باعث یادآوری خیالات فاسده نشود، و به دوری از حکایات عشاق، و به فرونشاندن قوه شهوت، به مجامعت و اگر این معالجات سود نبخشد سفر دور و تحمل مشقت و اقدام بر کارهای سخت نافع آید، و امتناع از طعام و شراب بقدر آنچه قوای بدنی را ضعیفی رسد که موجب ضرر بر جسم نشود، هم کمک کند به اِزاله این مرض» تدابیری که مرد بعد از عقد باید انجام دهد: «و چون عقد مواصلت میان زن و شوهر حاصل شد سبب شوهر در سیاست زن سه چیز بود ... یکی آنکه ستر و حجاب او را از غیر محارم مبالغت عظیم نماید... و اما شغل خاطر آن کاری مشغول دارد، چه نفس آدمی بر بیکاری صبر نکند»

۲- خواجه نصیر الدین طوسی؛ الف) حکمت های غریزه جنسی؛ حکمت و منافع ازدواج: «... به جفتی که تناسل و توالد بر وجود او موقوف باشد احتیاج بود، ... هر مردی جفتی گیرد تا هم به محافظت منزل و مافیله قیام کند، و هم کار تناسل به توسل او تمام شود، تقبیح پیروی از شهوات: «چه اگر فکر کند داند که قصر همت بر این معانی عین رذیلت و محض نقصان است و دیگر حیوانات در این ابواب از او کامل ترند و بر مراد خویش قادرتر، چنانکه مشاهده می افتد از شعف خوک بر شهوت راندن و حرص سگ هر خوردن ... و چگونه عقل راضی شود به سعی در طریقی که اگر غایت جهد در آن بذل کند در سگی نرسد؟ و صاحب همت از کجا جایز شمارد طلب چیزی که اگر عمر در آن صرف کند با خوکی مقابلی نتواند کرد». خطرات میل جنسی: «و اما شهوت نکاح و حرص بر آن از معظم ترین اسباب نقصان دیانت و اینهاک بدن و اِتلاف مال و اضرار عقل و ریختن آبروی باشد» [۲۳].

جدول ۱-۲. حکمت های غریزه جنسی (خواجه نصیر الدین طوسی)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	ازدواج و منافع	بقاء نسل و انجام پذیرفتن امور منزل توسط زن
۲	تقبیح پیروی از شهوات	حیوانی و پست بودن تبعیت محض از شهوات
۳	خطرات میل جنسی	از بین رفتن دین، هلاک شدن بدن، تباه شدن مال، ضرر رسیدن به عقل و ریختن آبرو

جدول ۲-۲. غریزه جنسی، مسائل، روش ها و پیشنهادات (خواجه نصیر الدین طوسی)

ردیف	عنوان	روش ها و پیشنهادات
۱	تأثیر شنیدنی ها در تحریک جنسی	منع زنان از شنیدن داستان های تحریک آمیز
۲	علت قوت میل جنسی و روش تضعیف آن	میل جنسی هر چه بیشتر تقویت و تحریک شود کاملتر و هر چه کمتر مورد توجه قرار گیرد، ضعیف تر می شود
۳	علاج افراط و هرزگی در شهوت	تفکر در عواقب وخیم آن، همنشینی با انسان های فاضل، پرهیز از خواندن و شنیدن مطالب تحریک آمیز، و در نهایت انجام امر سخت و تحمل گرسنگی
۴	وظایف مرد پس از ازدواج	حساسیت به عفت زن، ایجاد حرفه ای در منزل که سبب عدم انحراف جنسی او شود

(مانند محرم و شوهر دار نبودن زن و تعیین مهریه و عدّه پس از مفارقت) و نیز با القای سایر قوانین ازدواج دائم از قبیل حق نفقه و... مشقت ازدواج دائم را برداشته است، در میان قوانین خود بگنجانند، تا پاسخ کافی به اقتضای این گزینه عمومی بدهد» [۲۵] ، حکمت تجویز ازدواج موقت با زنان اهل کتاب: «... برای تخفیف و تسهیل کار مؤمنان... و سرایت اخلاق پاک اسلامی از میان مسلمانان به سایر فرقه‌ها» [۲۶] ، حکمت تجویز تعدد زوجات در اسلام: «اسلام تعدد زوجات را واجب نکرده فقط اجازه داده ... آن هم به شرط عدالت ... پیوسته طبیعت و حوادث خارجی از جنس زن صلاحیت‌دار برای ازدواج بیشتر از مرد تهیه می‌کند».

ج) تعاریف؛ «و اما حیاء انحصار نفس باشد در وقت استشعار^۱ از ارتکاب قبیح جهت دوری از استحقاق مذمت. و اما دَعْت^۲ آن بود که نفس ساکن باشد در وقت حرکت شهوت و مالک زمام خویش بود. و اما صبر آن بود که نفس مقاومت کند با هوی تا پیروی از لذات قبیحه از او صادر نشود» [۲۳].

جدول ۲-۳. مؤلفه های مرتبط با گزینه جنسی

ردیف	عنوان	تعریف
۱	حیاء	نوعی عفت، خویشتنداری از انجام کاری که موجب مذمت دیگران شود
۲	دَعْت	نوعی عفت، آرامش و کنترل نفس در هنگام تحریک شهوت
۳	صبر	نوعی عفت، مقاومت در مقابل هوای نفسانی تا عمل زشتی از انسان سر نزنند

۳- علامه طباطبایی؛ الف) حکمتهای گزینه جنسی؛ حکمت ازدواج: هر یک از جنس نر و ماده نوع بشر وقتی به حد رشد رسید در خود میلی غریزی نسبت به طرف دیگر احساس می‌کنند. هر یک از طرفین مجهز به جهاز و اعضای و قوایی است که او را برای نزدیک شدن به طرف مقابلش وادار می‌کند علاوه بر جهاز تناسلی، یکی از آنها محبت و به فرزند و دیگری مجهز بودن زن به جهاز شیرساز... همه اینها تسخیرهایی است الهی که به منظور بقاء نوع» [۲۴] ، حکمت تجویز ازدواج موقت: «با اینکه ازدواج دائم در همه جهان متداول است... در هیچ یک از کشورهای با هیچ وسیله‌ای نتوانسته‌اند از شیوع آمیزش‌های موقتی جلوگیری کنند... اسلام که جهانی است و همیشگی است و می‌خواهد آمیزش جنسی را به ازدواج محدود سازد و مطلقاً از زنا جلوگیری کند، ناگزیر است ازدواج موقتی را با شرایط خاصی که رفع مفاسد زنا را می‌کند

۱. ترس، دل‌نگرانی و باک داشتن
۲. آرمیده شدن، سکون و آرامش

جدول ۳-۱. حکمت های غریزه جنسی (علامه طباطبایی)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	ازدواج	خلقت میل جنسی، جهاز جنسی، تمایل جنسی و عاطفی به جنس مخالف و وجود جهاز شیر ساز و غریزه محبت به فرزند به ازدواج دلالت می کنند
۲	ازدواج موقت	عدم پاسخگویی کامل ازدواج دائم به رفع مفاسد جنسی، از بین بردن مشقات ازدواج دائم، از بین بردن مفاسد زنا
۳	ازدواج موقت با زنان اهل کتاب	آسان گیری بر مؤمنین، ترویج ایمان و اخلاق اسلامی
۴	تعدد زوجات	کاهش تعداد مردان بر اثر تلفات، افزایش تعداد زنان به خاطر زودتر به بلوغ رسیدن، عدم توانایی مردان در تعدد زوجات به خاطر عدم توانایی مالی و شرط عدالت
۵	ممنوعیت زنان	ظفره رفتن جوانان از تشکیل خانواده و ازدواج، از بین رفتن روابط بین پدر و فرزندان، نابودی عواطف خانوادگی
۶	زشتی و شناعة زنا	سد راه بودن و مزاحمت همیشگی برای ازدواج
۷	تحریم لواط و همجنس گرایی	گرایش فطری انسان به ازدواج با جنس مخالف، خلق اندام های جنسی هر جنس برای جنس مقابل، تولید مثل بودن هدف ازدواج بنا بر فطرت انسانی
۸	غیر فطری بودن بی بند و باری جنسی و جلوگیری از طلاق	غرض از خلقت میل جنسی تولید مثل است، غرض از ازدواج تولید مثل است نه زندگی مشترک پس تثبیت دائم ازدواج غیر طبیعی است
۹	دلیل تشبیه زن و شوهر به لباس یکدیگر	زن و شوهر یکدیگر را از عمل نامشروع باز می دارد ولی یکدیگر را از هم باز نمی دارد

یک فرد نر دیگر و زن هم همین گونه... پس فطرت انسانی و خلقت مخصوص به او، او را به سوی ازدواج با زنان هدایت می کند، نه ازدواج با مردان. و نیز در فطرت انسانی حکم می کند که ازدواج مبتنی بر اصل توالد و تناسل است، نه اشتراک زندگی»، منظور از تشبیه زن و مرد به لباس در قرآن: « هر کدام از زن و شوهر دیگری را از آمیزش با دیگران نگاه می دارد ولی مانع از آمیزش با خودش نمی شود چون لباس اوست و به تنش چسبیده است» [۲۶].

ب) غریزه جنسی، روش ها و پیشنهادات؛ نقش ایمان در کنترل امیال جنسی: «و یوسف هیچ مانعی که جلوگیری از آمیزش او را نداشته مگر ایمان به خدا، که وجود او را پُر و قلب او را مشغول کرده بود؛ و این بود آن حقیقتی که در داستان یوسف آن را به دست می دهد». تاثیر سخن گفتن در حجاب (در پرده) در طهارت روح و قلب: «... اگر ناگزیر شدید با یکی از همسران آن جناب (پیامبر ص) صحبتی بکنید، برای اینکه وقتی از پشت

گذشته از آن، عمر زن بیشتر از مرد است و پیوسته زن بیوه در جامعه بیشتر از مرد زن از دست داده است. بعلاوه تلفات جانی در مردان (بر اثر اتفاقات مختلف به خصوص جنگ ها) به نسبت قابل توجهی بیشتر از زنان است». زنا و انحلال خانواده و اجتماع: «... جوانان تا می توانند میل غریزی خود را از راه غیر رسمی (زنا) اغناء کرده، زیر بار محنت و رنج تشکیل خانواده نخواهد رفت و پدران و فرزندان به ارتباط نسبی خود اطمینان و اعتماد نخواهند داشت و در نتیجه عواطف خانوادگی رو به ضعف خواهد رفت» [۲۷]. علت زشتی زنا: «ازدواج سنتی است طبیعی از آغاز پیدایش بشر تاکنون ... و هیچ مزاحمی به غیر از زنا سد راه و مزاحم آن نبوده، که نمی گذارد خانواده ای تشکیل شود و طرفین بار سنگین ازدواج را تحمل کنند» (طباطبایی). حکمت تحریم لواط و همجنس بازی: «... یک نفر از انسان نر، که او را مرد می خوانیم، بدین جهت که مرد خلق شده است برای یک فرد ماده از این نوع نه برای

پرده با ایشان صحبت کنید، دل‌هایتان دچار و سوسه نمی شود، و... دل‌هایتان را پاک‌تر نگه می‌دارد» [۲۶].

جدول ۳-۲. گزینه جنسی، روش‌ها و پیشنهادها (علامه طباطبایی)

ردیف	عنوان	روش‌ها و پیشنهادها
۱	نقش ایمان در کنترل میل جنسی	مهمترین پیام ماجرای حضرت یوسف نقش عنصر ایمان در این امر بود
۲	تأثیر سخن گفتن در حجاب در طهارت قلبی	سخن گفتن در وراء حجاب باعث عدم سوسه قلبی و تبعاً طهارت قلبی می‌شود

ج) تعاریف؛ معنی غیرت: «مساله اختصاص یک زن به شوهر خود اصلی طبیعی است... همین اختصاص باعث شده که مردان، زنان خود را مال خود بدانند، و عینا مانند اموال خود از آن دفاع کنند... و همین گزینه دفاع در برابر اغیار است که به هنگام هیجان و فورانش «غیرتش» می‌نامند» [۲۶]، تعریف عفت: «ملکه عامل در مشتتهیات و تمایلات نفس در صورتی که با اعتدال باشد؛ یعنی آنچه را که سزوار انجام شدن است به نحو شایسته انجام دهد، «عفت» نامیده می‌شود» [۲۸].

جدول ۳-۳. مؤلفه‌های مرتبط با گزینه جنسی (علامه طباطبایی)

ردیف	عنوان	تعریف
۱	غیرت	حالت شعله‌وری نوعی احساس که در نتیجه حس مالکیت زن برای مرد پس از ازدواج است
۲	عفت	عادت و ملکه راسخه‌ای که در انسان باعث تعادل و دوری از افراط و تفریط در شهوت می‌شود

۲- بررسی سؤال دوم پژوهش

دومین سؤال پژوهش عبارت بود از اینکه؛ «عمده‌ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر مریبان مسلمان چه می‌باشند؟».

در این سؤال هم نظرات غزالی و شهید مطهری را مثل سؤال پیشین در سه بخش بررسی می‌کنیم. ۱- غزالی؛ الف) حکمت‌های گزینه جنسی؛ حکمت ازدواج: «دین را به حیات و بقای شخص آدمی حاجت است... پس همچنین به

بقای جنس آدمی و نسل وی حاجت است و این بی‌نکاح ممکن نیست» [۲۹]. ممنوعیت زنا: «و از بدایع الطاف خدای تعالی این است که... شهوت را بر ایشان استیلا داد تا بضرورت در اسباب توالد و تناسل شروع افتاد... پس کار نسب را تعظیم فرمود و در قدر و منزلت آن بیفزود، و سِفاح^۱ را به سبب آن حرام کرد و اقدام نمودن در سلوک آن مسالک را جرمی شنیع و کاری فظیح^۲ کرد»، حکمت‌های وجود شهوت: «و شهوت باعث و مستح^۳ آفریده شده است، چون موکل بر ذکور برای بیرون آوردن تخم، و بر اُنثا برای تمکین از کشت کردن» و نیز «چه در قضای شهوت لذتی است که اگر دائم بود هیچ لذت برابر آن نبود، و شمتی از لذت‌هایی که در بهشت وعده کرده اند بدان توان یافت». فواید نکاح: «در نکاح پنج فایده است: فرزند، و شکستن شهوت، و تدبیر خانه بوسیله زن، و تسکین روحی و عاطفی، و مجاهده نفس در قیام نمودن به حق ایشان». ترغیب به ازدواج: «و حق تعالی در کتاب خود از انبیاء جز متأهلین را یاد نفرموده است... و ای، عبادت عابد تمام نشود تا تزوج کند که به سبب غلبه شهوت دل آرام فارغ نماند چون دل فارغ و آرام نباشد عبادت تمام نشود» [۳۰].

جدول ۴-۱. حکمت‌های گزینه جنسی (غزالی)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	ازدواج	دین برای داشتن پیرو نیاز به بقاء بشر دارد و بقاء بشر در گروهی ازدواج است
۲	ممنوعیت زنان	تعظیم و بزرگداشت ازدواج
۳	خلقت شهوت	وسیله بقاء نسل، نشانه‌ای از لذات بهشتی
۴	فواید ازدواج	بوجود آمدن فرزند، حصول پاکدامنی جنسی، آرامش روحی، انجام پذیرفتن امور منزل، مبارزه با نفس
۵	ترغیب به ازدواج	در قرآن به جز انبیاء متأهل یاد نشده، ازدواج نوعی عبادت و مکمل و متمم عبادت است

۱. زنا

۲. کاری که زشتی و بدی آن از حد گذشته

۳. باعث و وسیله

اعتنا و اهتمام باید که در این بود. چه اگر دینش در صیانت نفس و فرج ضعیف بود، عیب شوی رساند و میان مردان روی وی سیاه گرداند. و به غیرت دل مشوش کند». توجه به ارضای جنسی همسر: «پس چون مرد حاجت خود روا کرد باید که درنگ کند تا اهل (زن) نیز حاجت خود روا گرداند، که بسیار باشد که انزال وی پستر اتفاق افتد. پس از این روی شهوت او برانگیختن و از اتمام آن تقاعد نمودن رنجاندن او باشد... و باید که در چهار شب یک بار وطی باشد که آن معتدل است و باید که به اعتبار حاجت زن در تحصین وی زیادت یا نقصان کند، چه تحصین عفاف زن بر مرد واجب است» [۳۰]

ب) گزینه جنسی، روش ها و پیشنهادات؛ معیارهای انتخاب همسر (زن): هشت بود: اول آنکه دیندار بود، دوم نیکو خویی، سوم خوبرویی، چهارم آنکه کم مهر باشد، پنجم آنکه زاینده باشد، ششم آنکه دوشیزه باشد، هفتم آنکه نسب شریف دارد، هشتم آنکه خویشاوند نزدیک نباشد. که شهوت در حق خویشاوند ضعیف باشد». معیارهای انتخاب همسر (مرد): «و بر ولسی زن واجب است که خصال شوی (شوهر) را رعایت کند. و او را به کسی ندهد که زشت روی و ضعیف ایمان باشد و کفو وی نبود». نقش دیانت در عفت زن: «و چون (زن) دیندار و پارسا بود. و اصل این است، و

جدول ۴-۲. گزینه جنسی، روش ها و پیشنهادات (غزالی)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	معیارهای انتخاب همسر (زن)	تدین، زیبایی، مهریه کم، بچه آور، خوش اخلاق، دوشیزه بودن، با اصل و نسب بودن، عدم خویشاوندی نزدیک
۲	معیارهای انتخاب همسر (مرد)	زشت چهره نبودن، کم ایمان نبودن، همکفو بودن
۳	منظور از تعدیل در گزینه جنسی	عدم سرکوبی گزینه جنسی، مسلط کردن عقل بر رفتارهای این گزینه
۴	نقش دیانت در عفت زن	اصلی ترین شاخص انتخاب همسر، عامل حفظ آبرو و غیرت مرد
۵	توجه به ارضای جنسی همسر (زن)	ترک نکردن رابطه جنسی تا ارضای کامل زن، تنظیم تعداد روابط با توجه به نیاز زن جهت حفظ عفت زن
۶	اعتدال در غیرت	جلوگیری از آغاز اموری که احتمال انحراف جنسی زن را در پی دارد
۷	حقوق فرزند	جدا کردن بستر در هفت سالگی، ازدواج پسر در شانزده سالگی
۸	روش های کنترل شهوت	اولین روش روزه داری، پرهیز از غذاهای افزایش و تحریک کننده میل جنسی، تاسی از داستان حضرت یوسف و یوسف صفتان و ثواب و اجر آنها
۹	راه های رسیدن به تعدیل در گزینه جنسی	تعلیم و ملکه شدن این امور در دوران کودکی، اکتساب این فضیلت با تحمل ریاضت و سختی در بزرگسالی
۱۰	اهمیت و نقش چشم در زنا	نگاه نکردن موجب قرب الهی می شود، نگاه نقطه آغاز زناست
۱۱	اثرات غضب بصر	بهترین راه برای در امان ماندن از وساوس قلبی نگاه نکردن است
۱۲	معیار اعتدال در گزینه جنسی	تمکین و فرمانبرداری گزینه جنسی از عقل و شرع
۱۳	ناکارآمدی روش های کنترل شهوت	نگه داشتن دل و فکر از وسوسه بسیار سخت می باشد، روزه داری مداوم، جز بیماری جسمی نتیجه ای ندارد

بصر کردن پاکیزگی قلب و زیادی و افزایش طاعت و بندگی و خیر است» [۳۱]. معیار اعتدال در میل جنسی: «ویژه در آنچه مربوط به شکم و زیر شکم است افراط و تفریط در همه اینها نقصان است و کمال در اعتدال آنهاست. معیار اعتدال، عقل و شرع است» [۳۰].

۲- شهید مطهری؛ الف) حکمت‌های غریزه جنسی؛ حکمت حجاب: «به عقیده ما علت اساسی و ریشه اجتماعی پدید آمدن حریم و حائل میان زن و مرد... وقتی که زن مقام و موقع خود را برابر مرد و نقطه ضعف مرد را در برابر خود دانست از طرفی متوسل به زیور و خودآرایی برای تصاحب قلب مرد و از طرفی متوسل به دور نگه داشتن خود از دسترسی مرد نیز شد. دانست که نباید خود را رایگان کند بلکه بایست آتش عشق و طلب را تیزتر کند و در نتیجه مقام و موقع خود را بالا برد». سیمای واقعی مساله حجاب: «در مساله حجاب سخن اصلی بر این نیست که آیا زن خوب است پوشیده در اجتماع ظاهر شود یا عریان؟... بلکه حقیقت امر این است که آیا زن و تمنیات مرد از زن باید رایگان باشد یا نه؟... جواب این است که مردان فقط در محیط خانوادگی و در کادر قانون ازدواج و همراه با یک سلسله تعهدات سنگین می‌توانند به عنوان همسران قانونی کامجویی کنند، اما در محیط اجتماع استفاده از زنان بیگانه ممنوع است و زنان نیز از اینکه مردان را در خارج از کانون خانوادگی کامیاب سازند به هر شکل ممنوع می‌باشد». فلسفه پوشش اسلامی: «فلسفه پوشش اسلامی به نظر ما چند چیز است: ۱- آرامش روحی، ۲- استحکام پیوند خانوادگی، ۳- استواری اجتماعی و ۴- ارزش و احترام زن». مذمت رهبانیت و ترک ازدواج: «اسلام اصولاً با فکر ریاضت و رهبانیت سخت مبارزه کرده است. اسلام التذاذ و کامجویی زن و شوهر را از یکدیگر نه تنها تضييع نکرده است» [۱۳]. نگاه اسلام به غریزه و علاقه جنسی: «اسلام علاقه جنسی را به هیچ وجه پلید نشمرده است و تلاش خود را برای تنظیم این غریزه به کار برده است. از نظر اسلام روابط جنسی را فقط مصالح اجتماعی حاضر یا نسل آینده محدود می‌کند». انتقاد از سوء استفاده از اصل

اعتدال در غیرت: «اعتدال در غیرت و آنچنان باید که از آغاز کارها که آن را غائله‌ها باشد غفلت برزیده نشود و در بدگمانی و تجسس باطن‌ها مبالغت نرود». حقوق فرزند: وی با توجه به حدیث^۱ پیامبر اکرم (ص) معتقد است «و چون هفت رسید بستر او جدا کرده شود... و چون عمرش به شانزده سال رسید زنی وی را داده شود». روش‌های کنترل شهوت: «و همچنین چون جوانی را ببیند که آرزوی نکاح دارد و از آن عاجز باشد. او را روزه فرماید... چه در اول ارادت هیچ علاج سودمندتر از گرسنگی نیست». اهمیت و نقش چشم در زنا: «چه نگرستن آغاز زناست، پس نگاه داشتن آن مهم است، و آن دشوار است؛ و از آن نیک ترسند، و همه آفت‌ها از او زاید». راه‌های رسیدن به تعدیل در غریزه جنسی: «اعتدال در قوت شهوت بر دو وجه حاصل آید یکی: آن چیزها در آدمی به تعود (عادت کردن) حاصل آید در کودکی و بسا که به تعلم حاصل آید. وجه دوم: کسب این خوبیهاست به مجاهده و ریاضت بدنی...». ناکارآمدی روش‌های کنترل شهوت و لزوم ازدواج: «چه آنکه نگاهداشت دل از وسوسه‌ها و اندیشه‌ها در تحت اختیار نیاید، بل نفس همیشه با وی در کشاکش است و سخنان مباشرت در اندازد، و دیو وسوسه کند در بیشتر وقت‌ها و سستی نماید... و پیوسته روزه داشتن و وسوسه را در حق بیشتر خلق منقطع نگرداند، مگر ضعف نفس و فساد مزاج با آن یار شود، و نکاح باید به سبب دفع غائله شهوت» [۳۰]. غرض بصر و اثرات آن: «و اما (غرض بصر) به معنای خیر اکثر و رشدهنده برای آنهاست و در غرض

۱. پیامبر (ص): و چون به شش سال رسید ادب آموخته شود و چون هفت رسید بستر او جدا کرده شود. و چون به سیزده سال رسید برای او نماز زده شود و چون عمرش به شانزده سال رسید زنی وی را داده شود پس دست وی گیرد و گوید: تو را ادب آموختم و تعلیم دادم و زنی دادم، بازداشت می‌خواهم از فتنه تو در دنیا و از عذاب تو در آخرت»

۱. قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم؛ ترجمه: به مردان مؤمن بگو دیدگان خویش را از نگاه به زنان اجنبی باز گیرند و فرجهای خویش را نگهدارند این برای ایشان پاکیزه تر است

شود، تمناهای صادق، تمناهای کاذب... در بعضی از میله‌ها و غرائز که غریزه جنسی از آنهاست این تمنا غالباً بصورت یک عطش روحی در می‌آید، یعنی قناعت و پایان‌پذیری را در آن راه نیست... اگر انسان در این زمینه‌ها مانند حیوانات ظرفیت محدود و پایان‌پذیری می‌داشت احتیاجی نبود... نه بمقررات جنسی، از نظر اخلاقی نیز نه به اخلاق جنسی». رابطه بین عشق و عفت: «رابطه عمیقی بین این دو مقوله وجود دارد به این صورت که محیط‌های به اصطلاح آزاد که زن در نهایت ابتذال و سهولت در اختیار مرد قرار می‌گیرد، مانع پیدایش عشق‌های سوزان و عمیق است و زمینه برای پیدایش هوس‌های آنی و موقتی و هرزه شدن قلب‌ها فراهم می‌شود» [۱۲].

جدول ۵-۱. حکمت‌های غریزه جنسی (شهید مطهری)

ردیف	عنوان	حکمت و علت
۱	حجاب	تدبیری از سوی زن جهت بالا بردن ارزش خود در مقابل مرد
۲	سیمای واقعی حجاب	مجاز بودن لذات جنسی در چارچوب خانواده جهت کمک به بهداشت روانی اجتماع و استحکام خانواده
۳	فلسفه پوشش اسلامی	آرامش روحی، استحکام خانوادگی، استواری اجتماع، ارزش و احترام زن
۴	مذمت رهبانیت و ترک ازدواج	مبارزه سخت اسلام با رهبانیت، تشویق اسلام به التذاذات حلال
۶	انتقاد از سوء استفاده از اصل عدم سرکوب‌گرایی	عفت جنسی به معنی سرکوب‌گرایی تعبیر شده در حالیکه این دو از هم متفاوتند
۷	عطش جنسی ریشه اخلاق جنسی	به دلیل وجود خاصیت عطش اشباع‌ناپذیری میل جنسی مقررات و به تبع آن اخلاق جنسی بوجود آمده است
۸	رابطه عشق و عفت	عشق همراه لاینفک عفت است، در محیط‌های آزاد جنسی به دلیل عدم وجود عفت، عشق بوجود نمی‌آید

«عدم سرکوب‌گرایی» در امور جنسی: «پس از آنکه قرن‌ها علیه شهوت پرستی به عنوان امری منافی اخلاق... جلوگیری از شهوات و پابند بودن به عفت و تقوا و تحمل قیود و حدود اخلاقی و اجتماعی، عامل برهم زدن آرامش روحی و... ضد اخلاق معرفی شد در حالیکه حقیقت این است که اشباع‌گریزه و سرکوب نکردن آن یک مطلب است، و آزادی جنسی و رفع مقررات و موازین اخلاقی مطلب دیگر، اشباع‌گریزه با رعایت اصل عفت و تقوی منافی نیست بلکه تنها در سایه عفت و تقوی است که می‌توان غریزه را به حد کافی اشباع کرد». عطش جنسی ریشه اخلاق جنسی: «یکی از مختصات و امتیازات انسان از حیوانات این است که دو نوع میل و تمنا در بشر ممکن است پیدا

است». ازدواج آزمایشی: «ممکن است زن و مردی که خیال دارند با هم به طور دائم ازدواج کنند و نتوانسته‌اند نسبت به یکدیگر اطمینان کامل پیدا کنند. به عنوان «ازدواج آزمایشی» برای مدت موقتی (ازدواج موقت) با هم ازدواج می‌کنند؛ اگر اطمینان کامل به یکدیگر پیدا کردند ادامه می‌دهند وگرنه از هم جدا می‌شوند» [۳۲].

ب) غریزه جنسی، روش‌ها و پیشنهادات؛ ضرورت ازدواج موقت در عصر حاضر: «خاصیت عصر جدید این است که فاصله بلوغ طبیعی را با بلوغ اجتماعی و قدرت تشکیل عائله زیاده‌تر کرده است... حال با طبیعت و غریزه چه کنیم؟ رهبانیت موقت یا کمونیسم جنسی یا ازدواج موقت؟... تنها راه، ازدواج موقت و آزاد

جدول ۵-۲. گزینه جنسی، روش‌ها و پیشنهادات (شهید مطهری)

ردیف	عنوان	روش‌ها و پیشنهادات
۱	ضرورت ازدواج موقت در عصر حاضر	تنها راه ارضای صحیح گزینه جنسی از سن بلوغ جنسی تا سن بلوغ اجتماعی و توانایی تشکیل خانواده ازدواج موقت است
۲	ازدواج آزمایشی	نوعی ازدواج موقت که هدف آن آشنایی جهت ازدواج دائم است

جنسی مسئله عشق است... به هر حال خواه عشق ریشه جنسی داشته باشد یا نه، شکی نیست که از لحاظ تحولاتی که در روح فرد ایجاد می‌کند و تأثیراتی که در خلق آثار هنری، ذوقی و اجتماعی دارد؛ با یک شهوت ساده حیوانی، بسیار متفاوت است.

جدول ۵-۳. مؤلفه‌های مرتبط با گزینه جنسی (شهید مطهری)

ردیف	عنوان	تعریف
۱	معنی واژه حجاب	اصل واژه حجاب، واژه «ستر» به معنی پوشاندن بدن از تماس با نامحرمان بوده است
۲	غیرت مردانه	نوعی حس اجتماعی که جهت منافع و سلامت جامعه است
۳	غض بصر	یعنی خیره خیره و با دقت نگاه نکردن
۴	ستر عورت	نوع طهارت معنوی که مانع از اندیشیدن در امور پست می‌شود
۵	کمونیسم جنسی	روابط بی حد و حصر و کاملاً آزاد جنسی که مذموم و مطرود و بی سابقه است
۶	معنای عشق و انواع آن	وجه مشترک تمام عشق‌ها ایجاد تحولات روحی بر عاشق بوده و معنی عشق از نظر شرقیان والاتر از معنی آن در غرب است

ج) تعاریف مرتبط با گزینه جنسی؛ معنی واژه حجاب: «حجاب به دو معنی «پوشیدن» و «پرده و حاجب» می‌باشد... منظور اسلام از پوشاندن بدن زن از تماس با نامحرمان و ممانعت از جلوه‌گیری و خودنمایی اوست، نه پرده نشین کردن او». مساله غیرت مردان: «غیرت یک حس اجتماعی و نوعی است و فایده و هدفش توجه دیگران است. غیرت، نوعی پاسبانی است که آفرینش برای شخص بودن و مختلط نشدن». غض بصر: «غض بصر یعنی کاهش دادن نگاه و معنی «یغضوا من ابصارهم» این است که نگاه را کاهش بدهند یعنی خیره به نامحرم نگاه نکنند. و اصطلاحاً نگاهشان آلی^۲ و به عنوان مقدمه و وسیله مخاطبه باشد، نه استقلالی^۳ و به قصد چشم چرانی». ستر عورت: «پوشاندن عورت یک نوع نظافت و پاکی روح است از اینکه بشر دائماً درباره مسائل مربوط به اسفل اعضا بیندیشد» [۱۳]. کمونیسم جنسی: «حالتی از روابط جنسی که اختصاص به هیچ طرف وجود نداشته باشد، نه مرد به زن معینی اختصاص داشته باشد و نه زن به مرد معینی. این حالت برابر است با نفی زندگی خانوادگی. تاریخ و حتی فرضیات مربوط به ماقبل تاریخ، دورانی را که شاهد فقدان زندگی خانوادگی و حاکمیت کمونیسم جنسی باشد را نشان نمی‌دهد» [۳۲]. [معانی عشق و انواع آن: «یکی از مسائل مهم اخلاق

۱. «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم» ترجمه: به مردان مؤمن بگو دیدگان خویش را از نگاه به زنان اجنبی باز گیرند «بخشی از آیه ۳۰ سوره نور.
 ۲. نگاه آلی: نگاهی که لازمه مکالمه با شخص مخاطب است.
 ۳. نگاه استقلالی: نگاه به یک شخص برای ورنانداز کردن و دقت کردن به خود آن شخص و احوال او.

۳- بررسی سؤال سوم پژوهش

سومین سؤال پژوهش عبارت بود از اینکه؛ «عمده ترین دلالت های تربیتی مأخوذ از تبیین اخلاق جنسی در نظام تربیتی اسلام جهت کاربرد در تعلیم و تربیت چه می باشند؟».

۱- دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات ابن سینا به این صورت می باشد: استفاده از عقل به عنوان عاملی مهم در شناسایی و کنترل میل جنسی، تحمل سختی و مراقبت مداوم از نفس جهت ممانعت از گرایش نفس به بی عفتی و تقویت حیا به عنوان عاملی که نفس را بصورت شایسته ای از امور ناپسند و بی عفتی دور می کند و مانع از انجام زشتی ها می شود سه روش کنترل

میل جنسی در تربیت جنسی می باشد و برخورد و مقابله با میل جنسی در سایه شناخت ماهیت و ویژگی های این میل یکی از اصول تربیت جنسی می باشد و ترغیب به ازدواج در فراگیران به عنوان یکی از اهداف مهم تربیت جنسی، ازدواج به عنوان تنها مکان رسیدن به ارضای عاطفی به عنوان محتوای تربیت عاطفی همچنین آگاهی از معیارهای انتخاب همسر و ارائه آموزش ها و آگاهی هایی در مورد ازدواج و زندگی مشترک به عنوان روش های تربیت جنسی حین ازدواج و توجه و مراقبت مرد به امور جنسی و حفظ عفت زن به این دلیل که به سبب غلبه عواطف و احساسات بر عقل زن وی، مورد فریب و سوء استفاده جنسی افراد هوس باز قرار نگیرند از روش های تربیت جنسی پس از ازدواج می باشد.

جدول ۶-۱. دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات ابن سینا

ردیف	عنوان	دلالت تربیتی
۱	نقش عقل در مواجهه با امور جنسی	روش کنترل میل جنسی
۲	شناخت شهوات جهت مواجهه بهتر با آن	اصل تربیت جنسی
۳	تحمل سختی و مراقبت دائم از نفس	روش کنترل میل جنسی
۴	تقویت حیا	روش کنترل میل جنسی
۵	توجه به عفت همسر توسط مرد	روش تربیت جنسی بعد از ازدواج
۶	تشویق، ترغیب و دعوت به ازدواج	هدف تربیت جنسی
۷	ارضای عاطفی تنها در سایه ازدواج	محتوای تربیت عاطفی
۸	آموزش های قبل از ازدواج جهت استحکام بنیان خانواده	روش تربیت جنسی حین ازدواج
۹	آگاهی از معیارهای انتخاب همسر	روش تربیت جنسی حین ازدواج

۲- دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات خواجه نصیر الدین به این صورت می باشد: تقویت خصلت- های خویشتنداری که باعث دفع کشش های شیطانی می شوند و انجام اموری چون مسافرت، تحمل گرسنگی، همنشینی با صلحا و انجام کارهای سنگین به عنوان چند روش کنترل میل جنسی هستند و خودداری از شنیدن و خواندن داستان ها و مطالب تحریک آمیز جهت جلوگیری از باروری تخیلات ذهنی، ایجاد

رفتارها و عادات صحیح جنسی چه به صورت اجباری و چه به صورت اختیاری و به وسیله تشویق و تنبیه در کودکی توسط والدین و مربیان، تفکر در زشتی و پستی عاقبت پیروی از شهوات حیوانی باعث تنبّه انسان می شود و ایجاد زمینه رشد و شکوفایی استعداد های ذهنی و جسمی دانش آموزان جهت انصراف از فکر کردن در امور جنسی چند «روش پیشگیری» در مجموعه تربیت جنسی محسوب می شوند و نیز متّصف بودن والدین و مربیان به صفات خویشتنداری و حیا به عنوان الگوی

انرژی فکری و جسمی زن شده و از انحرافات جنسی ناشی از بیکاری جلوگیری می نماید به عنوان دو روش تربیت جنسی پس از ازدواج مد نظر است.

عملی نوعی روش غیر مستقیم تربیت جنسی است و همچنین توجه به عفت و محجوبیت زن که موجب تکریم زن می شود و افزایش محبت بین طرفین را سبب می شود و ایجاد شغلی در منزل که باعث مصرف

جدول ۶-۲. دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات خواجه نصیر الدین طوسی

ردیف	عنوان	دلالت تربیتی
۱	تقویت انواع خصلت های خوشنداری	روش کنترل میل جنسی
۲	الگوی عملی بودن والدین، و مریبان در خویشنداری	روش تربیت جنسی
۳	پرهیز از خواندن و شنیدن مطالب تحریک آمیز	روش پیشگیری
۴	ایجاد رفتارها و عادات صحیح جنسی در کودکان	روش پیشگیری
۵	تحمل گرسنگی و همشینی با انسان های صالح	روش کنترل میل جنسی
۶	حساسیت نسبت به وضعیت عفت همسر	روش تربیت جنسی بعد از ازدواج
۷	ایجاد حرفه برای زنان خانه دار در منزل	روش تربیت جنسی بعد از ازدواج
۸	تفکر در زشتی و پستی پیروی از شهوات حیوانی	روش پیشگیری
۹	ایجاد زمینه رشد استعدادهای جسمانی، روحی و عقلانی کودکان جهت صرف توجه از امور جنسی	روش پیشگیری

زنان و دعوت به سخن گفتن با زنان جهت پاکی قلب طرفین و تبیین حکمت تعدد زوجات و بسترسازی جهت آن از روش های «پیشگیری» محسوب می شوند. همچنین ایجاد بینش در مورد ضرورت ازدواج موقت در عصر حاضر و ایجاد زمینه پاکدامنی از اهداف تربیت جنسی می باشد و نیز تبیین حکمت و فلسفه ازدواج به عنوان سنگ بنا و بنیان اجتماع و مسئولیت های ناشی از آن به عنوان بخشی از محتوای تربیت اجتماعی و تبیین تبعات ضد تربیتی زنا در ابعاد مختلف به عنوان محتوای حیطه های مختلف تربیت می تواند مفید باشد.

۳- دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات علامه طباطبایی به این صورت می باشد: تقویت ایمان به عنوان مهم ترین عامل و عنصر مهار کننده میل جنسی، تقویت حس «غیرت» به عنوان یکی از صفات درونی انسانی، که باعث می شود انسان به آلودگی تن ندهد و نه به دیگران چنین اجازه ای بدهد، بوجود آوردن روحیه عفت و پرورش آن که باعث خویشنداری نفس و غلبه بر شهوات می شود به عنوان چند روش «کنترل» در تربیت جنسی دانش آموزان با اهمیت است. منع خضوع و ناز و عشوه در لحن کلام زنان جهت ممانعت از تحریک جنسی مردان، پرهیز از مکالمه رو در رو با

جدول ۶-۳. دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات علامه طباطبایی

ردیف	عنوان	دلالت تربیتی
۱	تبیین حکمت ازدواج به عنوان بنیان اجتماع	محتوای تربیت جنسی
۲	تبلیغ و بستر سازی جهت ازدواج موقت	هدف تربیت جنسی
۳	تبیین فلسفه ازدواج موقت با اهل کتاب	محتوای تربیت جنسی
۴	تشریح حکمت تعدد زوجات و بستر سازی جهت آن	روش پیشگیری
۵	تبیین پیامدهای ضد تربیتی زنا در ابعاد مختلف	محتوای تربیت اجتماعی، عاطفی، جسمانی، اخلاقی، عقلانی و جنسی
۶	پاکدامنی و حفظ عورت از حرام	هدف تربیت جنسی
۷	منع خضوع و عشوه در لحن سخن گفتن زنان	روش پیشگیری
۸	پرهیز از مکالمه رودررو با زنان	روش پیشگیری
۹	تقویت ایمان	روش کنترل
۱۰	ایجاد روحیه عفت و پرورش آن	روش کنترل
۱۱	تقویت حس غیرت	روش کنترل
۱۲	تبیین فلسفه تحریم همجنس بازی	روش پیشگیری

و لزوم ازدواج و عدم کارایی روش های دیگر کنترل غریزه از اصول تربیت جنسی بشمار می آیند. و تشویق و ترغیب به ازدواج از اهداف تربیت جنسی و تبیین و تشریح فواید ازدواج می تواند در محتوای تربیت جنسی قرار گیرد. و همچنین توجه به دیانت زن به عنوان اولین و مهمترین ملاک انتخاب همسر و آگاهی از معیارهای انتخاب همسر از روش های تربیت جنسی حین ازدواج و غیرت ورزی بجا و پیشگیری از انحرافات جنسی همسر و توجه به ارضای کامل کمی و کیفی جنسی زن جهت جلوگیری از انحراف جنسی وی از روش های تربیت جنسی پس از ازدواج می باشند.

۴- دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات امام محمد غزالی به این صورت می باشد: روزه داری و تحمل گرسنگی به عنوان اولین روش کنترل غریزه در هنگام فوران آن، تفکر کردن در آیات و روایاتی که درباره پاداش عفت ورزی و دوری از زنا، الگو قراردادن حضرت یوسف و یوسف صفتان در مواجهه با طغیان غریزه جنسی و پرهیز از چشم چرانی و کنترل نگاه به عنوان عاملی که سرچشمه همه فسادهای جنسی و سرآغاز عمل زنا از روش های کنترل غریزه جنسی می باشند و متعادل کردن این غریزه از طریق ارضای صحیح جنسی و جلوگیری از روش های نادرست ارضای آن نه به معنای سرکوب و پس زدن میل جنسی

جدول ۶-۴. دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات امام محمد غزالی

ردیف	عنوان	دلالت تربیتی
۱	تشویق و ترغیب به ازدواج	هدف تربیت جنسی
۲	تبیین و تشریح فواید ازدواج	محتوای دروس تربیت جنسی، عاطفی، اخلاقی و اجتماعی
۳	تبیین لطایف میل جنسی ابعاد و روابط بین عناصر آن	محتوای تربیت جنسی
۴	ویژگی ها و صفات همسر	روش تربیت جنسی حین ازدواج
۵	دیانت به عنوان مهمترین معیار انتخاب همسر	روش تربیت جنسی حین ازدواج
۶	توجه به ارضای جنسی کامل زن از دو بُعد کمی و کیفی	روش تربیت جنسی بعد ازدواج
۷	پرهیز از چشم چرانی و کنترل نگاه	روش کنترل
۸	غیرت ورزی بجا درباره رفتارهای همسر	روش تربیت جنسی بعد ازدواج
۹	رعایت وضعیت مناسب پوشش والدین در منزل	روش پیشگیری
۱۰	تعدیل به معنای ارضای صحیح نه سرکوب غریزه	اصل در تربیت جنسی
۱۱	تعدیل غریزه جنسی بوسیله عقل و شرع	روش کنترل
۱۲	کسب فضیلت عفت بوسیله ریاضت مداوم	روش کنترل
۱۳	روزه داری و تحمل گرسنگی	اولین روش کنترل
۱۴	عدم اثر بخشی کامل روش های کنترل فکر	اصل در تربیت جنسی
۱۵	تفکر در پاداش عفت ورزی در آیات و روایات	روش کنترل
۱۶	الگو پذیری از قهرمانان کنترل شهوت مثل حضرت یوسف	روش کنترل

پیشگیری و پرداختن به ابعاد شخصیت بخشی و افزایش مقام زن در اجتماع و پیامدهای مثبت اجتماعی حجاب و هدف آن یعنی محدود کردن روابط جنسی در محدوده خانواده به دلیل مصالح اجتماع به عنوان بخشی از محتوای تربیت اجتماعی دانش آموزان دختر است.

۵- دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات شهید مطهری به این صورت می باشد: پرهیز از ورنانداز کردن و نگاه با دقت به نامحرم و تقویت حس غیرت به عنوان یک حس اجتماعی به عنوان روش های کنترل میل جنسی و اشاعه فرهنگ حجاب در دانش آموزان از طریق تبیین حکمت این امر مقدس به عنوان یک روش

جدول ۶-۵. دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات شهید مطهری

ردیف	عنوان	دلالت تربیتی
۱	نقش حیا و پوشش در بالا بردن مقام زن	محتوای تربیت جنسی
۲	حجاب به عنوان محدود کننده لذات جنسی در کانون خانوادگی	ازاهداف تربیت جنسی، محتوای تربیت عاطفی، اجتماعی
۳	معرفی، تشویق و ترغیب به ازدواج موقت	هدف تربیت جنسی
۴	اشاعه فرهنگ بوسیله تبیین حکمت حجاب	روش پیشگیری
۵	تقویت حس غیرت	روش کنترل، محتوای تربیت اجتماعی
۶	کنترل نگاه و پرهیز از نگاه مدققانه به نامحرم	روش کنترل
۷	تبیین و تشریح نظر اسلام در مورد غریزه جنسی	هدف تربیت جنسی

معرفی، تشویق و ترغیب به ازدواج موقت و ضرورت و وجوب بستر سازی و احیاء فراگیر این حکم والا و تعطیل شده اسلامی در مدارس و بین جوانان از اهداف تربیت جنسی می باشد.

همچنین تبیین و تشریح نظر مثبت، متعادل و همه جانبه گرایانه اسلام به غریزه و میل جنسی و نیز معرفی عشق به عنوان یک نیاز ضروری بشر و رابطه لاینفک آن با عفت به عنوان بخشی از محتوای تربیت جنسی و

جدول ۶-۶. روش ها (پیشگیری از انحرافات، کنترل غریزه، تربیت جنسی حین و بعد ازدواج)

۱	پرهیز از خواندن و شنیدن مطالب تحریک آمیز - پیشگیری
۲	ایجاد رفتارها و عادات صحیح جنسی در کودکان - پیشگیری
۳	ایجاد زمینه رشد استعدادهای جسمانی، روحی و عقلانی کودکان جهت صرف توجه از امور جنسی - پیشگیری
۴	تشریح حکمت تعدد زوجات و بستر سازی جهت آن - پیشگیری
۵	منع خضوع و عشوه در لحن سخن گفتن زنان - پیشگیری
۶	پرهیز از مکالمه رودررو با زنان - پیشگیری
۷	تبیین فلسفه تحریم همجنس بازی - پیشگیری
۸	رعایت وضعیت مناسب پوشش والدین در منزل - پیشگیری
۹	اشاعه فرهنگ پوشش بوسیله تبیین حکمت حجاب - پیشگیری
۱۰	نقش عقل در مواجهه با امور جنسی - کنترل
۱۱	تحمل سختی و مراقبت دائم از نفس - کنترل
۱۲	تقویت حیا - کنترل
۱۳	تحمل سختی و مراقبت دائم از نفس - کنترل
۱۴	تقویت انواع خصلت های خوشنداری - کنترل
۱۵	تحمل گرسنگی و همنشینی با انسان های صالح - کنترل
۱۶	تقویت ایمان - کنترل

ادامه جدول ۶ - ۶

۱۷	ایجاد روحیه عفت و پرورش آن - کنترل
۱۸	تقویت حس غیرت - کنترل
۱۹	پرهیز از چشم چرانی و کنترل نگاه - کنترل
۲۰	تعدیل غریزه جنسی بوسیله عقل و شرع - کنترل
۲۱	کسب فضیلت عفت بوسیله ریاضت مداوم - کنترل
۲۲	روزه داری و تحمل گرسنگی - کنترل
۲۳	تفکر در پاداش عفت ورزی در آیات و روایات - کنترل
۲۴	الگو پذیری از قهرمانان کنترل شهوت مثل حضرت یوسف - کنترل
۲۵	کنترل نگاه و پرهیز از نگاه مدققانه به نامحرم - کنترل - تربیت جنسی حین ازدواج
۲۶	آموزش های قبل از ازدواج جهت استحکام بنیان خانواده - تربیت جنسی حین ازدواج
۲۷	آگاهی از معیارهای انتخاب همسر - تربیت جنسی حین ازدواج
۲۸	دیانت به عنوان مهمترین معیار انتخاب همسر - تربیت جنسی حین ازدواج
۲۹	حساسیت مرد نسبت به وضعیت عفت همسر - تربیت جنسی بعد ازدواج
۳۰	غیرت ورزی بجا درباره رفتارهای همسر - تربیت جنسی بعد ازدواج
۳۱	توجه به ارضای جنسی کامل زن از دو بُعد کمی و کیفی - تربیت جنسی بعد ازدواج
۳۲	ایجاد حرفه برای زنان خانه دار در منزل - تربیت جنسی بعد ازدواج

جدول ۶-۷. محتوا

۱	عفت: عامل بازدارنده از شهوات، عادت و ملکه راسخه ای که در انسان باعث تعادل و دوری از افراط و تفریط در شهوت می شود
۲	حیاء: زیر مجموعه عفت و بازدارنده نفس از قبایح، به عنوان نوعی عفت و خویشنداری از انجام کاری که موجب مذمت دیگران شود
۳	غیرت: نوعی حس اجتماعی که جهت منافع و سلامت جامعه است، حالت شعله وری نوعی احساس که در نتیجه حس مالکیت زن برای مرد پس از ازدواج است
۴	حجاب: اصل حجاب، یعنی «ستر» به معنی پوشاندن بدن از تماس با نامحرمان است
۵	عشق: که معانی متفاوتی دارد ولی وجه مشترک تمام عشق ها ایجاد تحولات روحی بر عاشق است و معنی عشق از نظر شریقیان والاتر از معنی آن در غرب است
۶	تعدیل به معنای ارضای صحیح نه سرکوب غریزه
۷	شناخت شهوات جهت مواجهه بهتر با آن
۸	عدم اثر بخشی کامل روش های کنترل فکر

جدول ۶-۸. اهداف

تشویق و ترغیب به ازدواج	۱
ایجاد روحیه پاکدامنی و حفظ عفت	۲
بستر سازی جهت ازدواج موقت	۳
درونی کردن حجاب	۴
تعدیل غریزه و دوری از افراط و تفریط با معیار عقل و شرع	۵
تبیین و درونی سازی نظرات اسلام در مورد امور جنسی در افراد جامعه	۶

محسوس دانسته و حیا را زیر مجموعه آن و نوعی خویشتنداری می‌داند.

خواجه نصیر الدین طوسی فایده ازدواج را تولید مثل و انجام امور منزل می‌داند ولی وی در مقام یک فیلسوف و اندیشمند می‌توانست بعد از تولید مثل که هدف اصلی ازدواج است فواید بهتری از انجام امور منزل هم برای ازدواج در نظر گیرد. وی پرداختن به شهوات را عین پستی و حیوانیت دانسته و آن را امری غیرعقلانی می‌داند و پیامدهای منفی آن را شامل؛ آسیب‌های جانی، مالی، ایمانی و عقلانی و ریختن آبرو می‌داند و به تفکر در عواقب پیروی از شهوات دعوت می‌کند و تأکید در استفاده معتدلانه و به دور از افراط و تفریط از نیروی جنسی دارد. خواجه در بحث شیوه‌های پیشگیری و کنترل غریزه جنسی پرهیز از شنیدن داستان‌های تحریک‌آمیز و صرف توجه از امور جنسی و پرداختن به کارهای مفید را مؤثر می‌داند. او همچنین چاره‌رزی (افراط در میل جنسی) را تفکر در عواقب این امر، معاشرت با صالحین، تحمل گرسنگی و رنج سفر، رابطه جنسی با همسر و پرهیز از خواندن و شنیدن مطالب تحریک‌کننده می‌داند و دو عامل؛ توجه و حساسیت مرد به حجاب و عفت همسرش و ایجاد کاری در منزل که زن از فرط بیکاری منحرف نشود را، موجب جلوگیری از انحراف جنسی زن پس از ازدواج می‌داند. خواجه نصیرالدین طوسی عفت را خویشتنداری می‌داند که انواع مختلفی دارد از آن جمله حیا که به معنی خویشتنداری جهت دوری از مذمت، دعت به معنی وقار و آرامش نفس در هنگام تحریک شهوت و صبر که به معنی مقاومت در برابر هوای نفس می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

با نگاهی اجمالی در نظرات و مباحث مطروحه ابن سینا می‌توان تأثیر روحیه فلسفی وی را حتی در مباحث مربوط به امور جنسی و ازدواج به سهولت مشاهده کرد. ابن سینا در مسائل مربوط به امور جنسی بیشتر به امر ازدواج و مسائل مربوط به آن از قبیل؛ هدف ازدواج، حکمت ازدواج، استحکام ازدواج، طلاق و حکمت و ضرورت آن پرداخته و نکته قابل توجه نگرش وی به این مسائل به شکل بنیادی و ریشه‌ای بوده و در مسائل مربوط به ازدواج، زنا را به این دلیل که باعث کم‌اهمیت شدن امر مقدس ازدواج می‌شود تقبیح می‌کند و هدف از ازدواج را تناسل دانسته و رسیدن به آرامش نفس را در گرو آن می‌داند، همچنین انگیزه‌های دیگری نظیر؛ انگیزه اقتصادی، اجتماعی، جنسی، روانی و معنوی را برای آن قائل است. وی همچنین صفات قابل توجهی را برای انتخاب همسر برشمرده و یکی از مهمترین وظایف مرد بعد از ازدواج را حفاظت وی از همسر خود در مقابل اغفال زن از سوی دیگر مردان می‌داند. ابن سینا طلاق را در برخی مواقع تنها راه ممکن می‌داند ولی معتقد است که طلاق نباید به آسانی صورت گیرد زیرا موجب می‌شود هر بهانه بی‌اهمیتی موجب طلاق شود. وی اذعان می‌دارد؛ پایه‌های ازدواج به گونه‌ای استوار باشند که هر مسأله‌ای باعث جدایی نشود همچنین او درباره امور جنسی تأکید زیادی به نقش عقل در کنترل و شناخت شهوت دارد و عفت را عامل بازدارنده انسان از افراط‌های

کردن نیازهای اهل و عیال است و معایب ازدواج شامل؛ آسیب رسیدن به ایمان، تمایل به دنیا، عدم پیشرفت در امور معنوی و فقر می باشد و معنای تعدیل در غریزه جنسی نابودی آن نبوده بلکه دوری از افراط و تفریط و کنترل غریزه بوسیله عقل و شرع می باشد و تحمل ریاضت در این امر مؤثر است. غزالی هشت صفت شامل؛ دینداری، خوش اخلاقی، زیبایی، کم مهریه بودن، دوشیزه بودن، بچه آور بودن، اصالت خانوادگی و عدم خویشاوندی نزدیک را معیارهای انتخاب همسر(زن) می داند و خوشرویی، هم کفو بودن و مؤمن بودن را از صفات انتخاب همسر(مرد) می داند. وی در مورد امور جنسی همسر پس از ازدواج به دو مسأله پرداخته که یکی توجه به ارضای جنسی زن از سوی مرد، بدین معنی که از مرد خواسته تا به اتمام رسیدن ارضای جنسی همسر از ترک رابطه جنسی بپرهیزد و دیگری اعتدال در غیرت ورزیدن، که معتقد است؛ باید قبل از انحراف جنسی همسر زمینه های این انحراف را خشکاند. از منظر غزالی چشم و نگاه نقش بسیار مهمی در انحرافات جنسی دارند بطوری که وی نگاه کردن را آغاز زنا می داند و تمام بلایا و انحرافات جنسی را زاده آن می داند و بهترین راه برای در امان ماندن از این انحرافات را نگاه نکردن می داند.

به نظر شهید مطهری مهمترین عامل حجاب، بالارفتن ارزش زن بوده و سخن اصلی حجاب ممنوعیت لذت جنسی بدون تعهد اجتماعی(ازدواج) است. به اعتقاد وی، فلسفه پوشش اسلامی دارای چهار بعد؛ روحی، اجتماعی، خانوادگی و بالا بردن ارزش و شأن زن می باشد و همچنین به نظر وی واژه حجاب کلمه ای جدید بوده و ریشه فقهی آن پوشش است. منظور از پوشش، پوشاندن بدن زن از تماس با نامحرمان است، نه پرده نشینی زن. وی اعتقاد دارد که اسلام با رهبانیت جنسی مخالفت کرده و این غریزه را پلید ندانسته و متضاد با امور معنوی نمی داند و آن را در قالب ازدواج تشویق فراوانی نموده است. به نظر او در غرب از اصل «عدم سرکوب غرایز» سوء استفاده شده است به این صورت که عفت جنسی

علامه طباطبایی در نظرات خود درباره اخلاق جنسی بیشتر به تبیین فلسفه احکام مربوط به غریزه جنسی پرداخته است. وی به بحث درباره مبانی ازدواج بسیار پرداخته است و در حکمت ازدواج، وجود غریزه و آلات جنسی و تمایلات هر انسان به جنس مخالف را دلالت کننده بر ازدواج می داند و علت تجویز تعدد زوجات را مرگ و میر بیشتر مردان نسبت به زنان، زودتر به بلوغ رسیدن زنان و همچنین عدم توانایی بیشتر مردان از لحاظ مالی در به اختیار گرفتن بیش از یک همسر می داند. همچنین وی تثبیت ازدواج را برخلاف هدف ازدواج می داند و ازدواج موقت را امری می داند که از سویی مشکلات ازدواج را مرتفع می کند و از سوی دیگر مفسد زنا را از بین می برد و همچنین به نظر وی ازدواج موقت با اهل کتب به دلیل انتشار اسلام و آسان گیری بر مردان مسلمان است و زنا عامل عدم تشکیل خانواده و نابودکننده روابط پدر و فرزندی و عواطف خانوادگی می باشد. علامه طباطبایی به این دلیل که لواط مخالف فطرت انسانی و در تضاد با هدف خلقت اندام‌های جنسی بوده با آن مخالف است و با انواع روابط جنسی و مقدمات آنها هم از این بابت که تهدید کننده ازدواج و وراثت هستند را مردود می داند. وی معتقد است؛ ایمان مهمترین عامل کنترل کننده غریزه جنسی است و بین مکالمه مستقیم با زنان و وسوسه قلبی و پاکی دل ارتباط وجود دارد.

در رابطه با دومین سؤال پژوهش یعنی عمده ترین وجوه اخلاق جنسی از منظر مریبان مسلمان باید اذعان نمود که غزالی ازدواج را از آداب دین و شرط ادامه دین می داند و هدف آن را بقاء نسل و تقبیح زنا را به خاطر بزرگداشت ازدواج دانسته و با ترغیب به آن، ازدواج را مکمل و یکی از اجزاء عبادت می داند. وی وسیله بقاء نسل بودن و نشان دادن نمونه کوچکی از لذات اخروی را دو حکمت وجود شهوت می داند. از دیدگاه وی فواید ازدواج به وجود آمدن فرزند، شکستن شهوت، تدبیر خانه بوسیله زن، تسکین روحی و عاطفی و مبارزه با نفس بوسیله تلاش در برآورده

پس از ازدواج، شناخت شهوات به عنوان اصل تربیت جنسی، دعوت و ترغیب به ازدواج به عنوان یکی از اهداف تربیت جنسی و ازدواج به عنوان تنها وسیله ارضای عاطفی به عنوان یکی از مباحث محتوای تربیت عاطفی از نظرات ابن سینا مأخوذ است. تقویت خویشتنداری، تحمل گرسنگی و همنشینی با افراد صالح از روش های کنترل میل جنسی و پرهیز از خواندن و شنیدن مطالب تحریک آمیز، تفکر در پستی پیروی از شهوات حیوانی و ایجاد زمینه رشد همه جانبه استعداد های کودکان و نوجوانان جهت صرف توجه از امور جنسی از روش های پیشگیری از انحراف جنسی و نیز نقش الگویی والدین و مربیان در عفت جنسی به عنوان روش غیر مستقیم تربیت جنسی مأخوذ از نظرات خواجه محسوب می شود. تقویت ایمان، ایجاد روحیه عفت و پرورش آن و تشریح حکمت ازدواج موقت و بستر سازی جهت آن، از روش های کنترل میل جنسی و منع خضوع و عشوه در کلام زنان و همچنین پرهیز حداکثری از مکالمه رودرو با آنان از روش های پیشگیری از انحرافات جنسی، تبلیغ و بستر سازی برای ازدواج موقت و ایجاد زمینه پاکدامنی به عنوان یکی از اهداف تربیت جنسی و تبیین حکمت ازدواج و پیامدهای ضد تربیتی زنا در ابعاد مختلف به عنوان محتوای تربیت اجتماعی و تبیین حکمت ازدواج موقت با زنان اهل کتاب به عنوان تعمیق بخش تربیت دینی در دانش آموزان از جمله دلالت های تربیتی مأخوذ از نظرات علامه می باشد. کنترل نگاه، تعدیل غریزه بوسیله شرع و عقل، اکتساب عفت بوسیله ریاضت، روزه داری و تحمل گرسنگی، تفکر در پاداش عفت ورزان و الگوپذیری از حضرت یوسف و یوسف صفتان به عنوان راه های کنترل میل جنسی و رعایت وضعیت مناسب پوشش والدین در منزل به عنوان روش پیشگیری از انحرافات، توجه به معیارها و صفات انتخاب همسر و توجه به ایمان به عنوان اولین مؤلفه آن به عنوان روش های تربیت جنسی حین ازدواج و توجه به ارضای جنسی همسر(زن) و غیرت ورزی بجا درباره رفتارهای همسر به عنوان شیوه های

به معنی سرکوب غرایز و یک ضد اخلاق تعبیر شده و آزادی جنسی بوجود آمده است در حالی که اشباع غریزه جنسی با آزادی جنسی متفاوت است و می توان در سایه عفت جنسی غریزه را نیز به نحو احسن اشباع کرد. از دیدگاه شهید مطهری ریشه و منشاء بوجود آورنده مقررات و اخلاق جنسی عطش و نیاز کاذبی است که بالقوه در میل جنسی انسان وجود دارد. وی در تشریح رابطه عشق و عفت، عشق را یار جدا ناشدنی عفت می داند و معتقد است؛ محیط هایی که در آن آزادی جنسی وجود دارد هیچ گونه عشقی به دلیل عدم وجود عفت بوجود نمی آید همچنین به نظر وی عشق دارای انواع مختلفی همچون؛ عشق انسان به خدا و عشق انسان به انسان و نیز عشق از منظر شرقیان و عشق از منظر غربیان می باشد. وی معتقد است که هیچ گونه عشقی در محیط های بی بندوبار جنسی پدید نمی آید و نیز ازدواج موقت از این بابت که تنها راه برطرف کننده نیاز جنسی در فاصله بین بلوغ جنسی و بلوغ اجتماعی (توانایی ازدواج) است، مهمترین راه مواجهه با این غریزه در این سنین می باشد. غیرت به نظر او نوعی حس اجتماعی و نگهبان خلقت برای جلوگیری از اختلاط نسل می باشد؛ غض بصر به معنی خیره خیره نگاه نکردن است؛ ستر عورت نوعی طهارت روحی برای انصراف اندیشه در امور پست می باشد و کمونیسم جنسی نوعی روابط کاملاً بی قاعده جنسی است که سابقه تاریخی ندارد.

و نهایتاً در رابطه با آخرین سؤال پژوهش یعنی عمده ترین دلالت های تربیتی مأخوذ از تبیین اخلاق جنسی در نظام تربیتی اسلام جهت کاربرد در تعلیم و تربیت به این صورت می باشد: استفاده از عقل در مواجهه با امور جنسی، تحمل سختی و مراقبت دائم از نفس و تقویت حیاء را می توان از روش های کنترل غریزه جنسی، آموزش های قبل از ازدواج جهت استحکام بنیان خانواده و آگاهی از معیارهای انتخاب همسر از روش های تربیت جنسی حین ازدواج و توجه به عفت همسر توسط مرد از روش های تربیت جنسی

۳- تدوین برنامه هایی در جهت ایجاد خویشتن داری درونی، تعدیل استفاده از غریزه جنسی و رفتارها و عادات صحیح جنسی با بهره گیری از عقل و شرع از طریق آموزش والدین، معلمان، مربیان پرورشی و رسانه ها.

۴- تبیین و تشریح علت و حکمت های ممنوعیت اعمالی چون زنا، لواط، استمناء و سایر انحرافات جنسی از نظر اسلام در مدارس از ابعاد اجتماعی، اخلاقی، بهداشتی و روانی جهت درونی سازی این احکام.

۵- مطالعه و مفهوم شناسی مفاهیمی چون عفت، غیرت، حیا، عشق و غیره جهت عینی سازی و تبدیل به محتوای قابل آموزش و تدریس در مدارس.

۶- مطالعه و پژوهش جهت شناسایی انواع کنش ها و رفتارهای جنسی و بررسی ابعاد تاثیرگذار اجتماعی، اخلاقی، فرهنگی، روانی، بهداشتی و دینی میل و غریزه جنسی جهت مواجهه بهتر با این میل و غریزه طبیعی.

۷- ایجاد مکان های فرهنگی، هنری، ورزشی، مطالعاتی و غیره جهت تخلیه انرژی نوجوانان و جوانان که باعث پرشدن اوقات فراغت آنها و دور شدن آنها از تخیلات جنسی گردد.

۸- توجه ویژه به روزه داری و تحمل گرسنگی به عنوان یکی از مناسب ترین راه های کنترل غریزه جنسی در هنگام فوران آن.

۹- گنجاندن داستان های قهرمانان مبارزه با میل سرکش جنسی از قبیل داستان حضرت یوسف (ع) و یوسف صفتان.

۱۰- برگزاری کارگاه های آموزشی مستمر به منظور آموزش مهارت های پیش از ازدواج (آموزش معیارهای صحیح ازدواج و نحوه درست همسرگزینی)، حسین ازدواج و مهارت های بعد از ازدواج (نحوه صحیح برقراری روابط جنسی برای همسران جوان).

تربیت جنسی پس از ازدواج، تشویق و ترغیب به ازدواج به عنوان یکی از اهداف تربیت جنسی، تبیین فواید ازدواج و لطایف نهفته در میل جنسی به عنوان محتوا و تعدیل در ارضای غریزه و لزوم ازدواج به دلیل عدم اثربخشی روش های کنترل میل جنسی به عنوان اصول تربیت جنسی از نظرات غزالی مأخوذ می شود. پرهیز از نگاه های مدققانه به نامحرم و تقویت غیرت به عنوان روش های کنترل غریزه و تشویق و ترغیب به ازدواج موقت و اشاعه حجاب به عنوان دو نمونه از اهداف تربیت جنسی و نقش حجاب در منزلت اجتماعی زن و غیرت به عنوان یک حس اجتماعی تنظیم کننده روابط جنسی بین افراد به عنوان بخشی از محتوای تربیت جنسی، استنباطات مأخوذه از نظرات شهید مطهری می باشند.

پیشنهادهای عملی جهت کاربردی یافته ها

۱- تدوین برنامه های آموزشی در مدارس با محتوای مناسب تربیت جنسی در قالب درس پرورشی و تعلیمات دینی و اجتماعی برای تربیت جنسی در زمینه هایی چون؛ دادن آگاهی هایی در رابطه با شیوه های کنترل، خویشتن داری و تعدیل غریزه جنسی، تشریح نکات بهداشتی در سنین بلوغ، آگاهی از خطرات و امراض جنسی، آموزش نحوه برخورد و رفتار صحیح با جنس مخالف، تشویق و ترغیب به ازدواج و یا آموزش راهکارهای مختلف جهت کنترل غریزه جنسی به نوجوانان و جوانانی که به دلایلی توانایی ازدواج و تشکیل خانواده را ندارند.

۲- تبیین و طرح استدلال های جدید و منطقی برای روشن کردن نقش حجاب برای دانش آموزان دختر جهت درونی سازی این حکم الهی در این قشر و همچنین کاهش انحرافات و مسائل جنسی.

منابع

- اسلامی «مشاوره خانواده و مسائل جنسی»، تهران، ایران.
۱۲. مطهری، مرتضی (۱۳۸۶)، اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب، قم، انتشارات صدرا.
۱۳. مطهری، مرتضی (۱۳۸۷)، مسئله حجاب، قم، انتشارات صدرا.
۱۴. راهنمایی، سید احمد (۱۳۸۴)، غرب شناسی، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۵. فرمهبینی فراهانی، محسن (۱۳۸۶)، تربیت جنسی، تهران، نشر البرز.
۱۶. رضازاده، فاطمه بیگم (۱۳۶۹)، نظام تربیت جنسی کودک در اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۱۷. ثابت، حافظ (۱۳۸۶)، تربیت جنسی در اسلام، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۸. هورنر، نوتل (۱۳۸۲)، ۳۵ پس از انقلاب جنسی، ترجمه سعید حبیبی، ماهنامه سیاحت غرب، سال اول، شماره هفتم، دی ماه، ۸۲.
۱۹. بست، جان (۱۳۷۹)، روش های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری، ترجمه حسن پاشاشریفی و نرگس طالقانی، انتشارات رشد، تهران.
۲۰. اعرافی، علیرضا و همکاران، (۱۳۸۶)، آرای دانشمندان مسلمان در تعلیم و تربیت و مبانی آن، جلد ۱، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب درسی علوم انسانی دانشگاه ها (سمت) و دفتر همکاری حوزه و دانشگاه.
۲۱. نجمی زنجانی، محمد (۱۳۱۹)، ابن سینا و تدبیر منزل، تهران، مجمع ناشر کتاب.
۲۲. شمس الدین، عبدالامیر (۱۹۸۸)، المذهب التروی عند ابن سینا من خلال فلسفته العمليه، بیروت، نشر الشركة العالمیه للکتاب.
۱. مصباح یزدی، مجتبی (۱۳۸۱)، فلسفه اخلاق، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۲. مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۶۷)، فلسفه اخلاق، تهران، انتشارات موسسه اطلاعات.
۳. دورانت، ویل (۱۳۸۱)، تاریخ تمدن «مشرق زمین گهواره تمدن»، ترجمه احمد آرام و عسکری پاشایی و امیرحسین آریانپور، جلد اول، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
4. Becker & Becker, Lawrence C & Charlotte B(2001), Encyclopedia of Ethics, New York, Routledge.
5. Roth, John K (1995), International Encyclopedia of Ethics, London, Salem Press Inc.
۶. دیلمی، احمد و آذربایجانی، مسعود (۱۳۸۰)، اخلاق اسلامی، قم، دفتر نشر و پخش معارف.
7. Terkel, Susan Neiburg(1999), Encyclopedia of Ethics, editor R. Shannon Duval, New York, Book Builders Incorporated.
۸. غلامی، یوسف (۱۳۸۵)، اخلاق و رفتارهای جنسی، قم، دفتر نشر معارف.
۹. محمدی، حسین (۱۳۸۵)، بررسی و تبیین مبانی، اصول و روش های تربیت جنسی با تاکید بر دیدگاه اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شاهد تهران.
۱۰. قاسمی، حمید (۱۳۶۹)، اخلاق جنسی از دیدگاه اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران.
۱۱. سبحانی نژاد، مهدی و حسینی، سید محمد رضا (۱۳۸۸)، بررسی مقایسه ای تاکیدات تربیت جنسی کودک و سبک الگویی متاثر از آن بین جوامع اسلامی و غربی، پنجمین همایش مشاوره از دیدگاه

۲۳. طوسی، خواجه نصیرالدین (۱۳۶۰)، اخلاق ناصری، تصحیح مجتبی مینوی و علیرضا حیدری، تهران، انتشارات خوارزمی.
۲۴. طباطبایی، علامه سید محمدحسین (۱۳۷۸)، آزادی از دیدگاه علامه طباطبایی، ترجمه علی رضا فراهانی منش، دفتر انتشارات اسلامی، قم.
۲۵. طباطبایی، علامه سید محمد حسین (۱۳۵۸)، استراتژی زن در اسلام، تهران، نشر ندای ایمان.
۲۶. طباطبایی، علامه سید محمد حسین (۱۳۷۸)، تفسیر المیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، جلد ۱۵، دفتر نشر اسلامی، قم.
۲۷. طباطبایی، علامه سید محمد حسین (۱۳۷۹)، آموزش دین اسلام، به کوشش سید مهدی آیت اللهی، تهران، نشر جهان آرا.
۲۸. طباطبایی، علامه سید محمد حسین (۱۳۷۴)، نهاییه الحکمه، ترجمه و شرح علی شیروانی، جلد اول، انتشارات الزهرا (س)، تهران.
۲۹. غزالی، ابوحامد محمد ابن محمد (۱۳۷۴)، میزان العمل، مصحح دکتر سلیمان دنیا، ترجمه علی اکبر کسمایی، ص ۷۵، انتشارات سروش، تهران.
۳۰. غزالی، ترجمه مؤیدالدین محمد خوارزمی (۱۳۸۶)، احیاءالعلوم الدین، به کوشش خدیوچم، جلد دوم (ربع عادات) و جلد سوم (ربع مهلکات)، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
۳۱. غزالی، محمد ابن محمد (۱۹۸۹)، نهج العابدین، به کوشش مصطفی محمود حلاوی، بیروت، موسسه الرساله.
۳۲. مطهری، مرتضی (۱۳۸۴)، نظام حقوق زن در اسلام، قم، انتشارات صدرا.